

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Marek Stratilík

**Právní úprava politických stran a hnutí se zaměřením na
institut rozpuštění a kompetenci soudů v této oblasti**

Diplomová práce

Olomouc 2021

Bibliografický záznam

Autor:	MAREK STRATILÍK Právnická fakulta Univerzita Palackého v Olomouci Katedra správního a finančního práva
Název práce:	Právní úprava politických stran a hnutí se zaměřením na institut rozpuštění a kompetenci soudů v této oblasti
Studijní obor:	Právo
Vedoucí práce:	doc. JUDr. Kateřina Frumarová, Ph.D.
Rok:	2021
Počet stran:	72
Klíčová slova:	Politická strana, politické hnutí, Nejvyšší správní soud, Ústavní soud, rozpuštění politické strany, registrace, pozastavení činnosti, hospodaření politických stran.

Bibliographic record

Author: MAREK STRATILÍK
Faculty of Law
Palacký University in Olomouc
Department of Administrative Law and Financial Law

Title of Thesis: Legal regulation of political parties and movements with a focus to the institute of dissolution and the competence of the courts in this area

Field of Study: Law

Supervisor: doc. JUDr. Kateřina Frumarová, Ph.D.

Year: 2021

Number of Pages: 72

Keywords: Political party, Political movement, Supreme Administrative Court, Constitutional court, registration of a political party or movement, dissolution of a political party or political movement, discontinuation of the activity of a political party, economy of a political parties.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá právní úpravou politických stran a hnutí na území České republiky se zmínkou o historické právní úpravě a jejím vývojem v průběhu 19. a 20. století. V práci jsou detailněji rozebrány způsoby vzniku politické strany či hnutí, důvody nahrazující registraci, její zánik, zrušení a rozpuštění.

Z hlediska kompetence soudů v je práce zaměřena zejména na Nejvyšší správní soud ČR, Ústavní soud ČR a okrajově na Městský soud v Praze. Dále práce rozebírá rozhodovací činnost a konkrétní rozhodnutí v této oblasti. Na závěr práce jsou zmíněny také rozhodnutí ze zahraničí, konkrétně ze Slovenska a Turecka. Je zpracováno také rozhodování Evropského soudu pro lidská práva.

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the legal regulation of political parties and movements in the Czech Republic with a mention of the historical legal regulation and its development during the 19th and 20th centuries. The diploma thesis discusses in more detail the ways in which a political party or movement was formed, the reasons for replacing registration, its termination, cancellation and dissolution.

In terms of the competence of the courts, the diploma thesis is focused mainly on the Supreme Administrative Court of the Czech Republic, the Constitutional Court of the Czech Republic and marginally on the Municipal Court in Prague. Furthermore, the diploma thesis analyzes the decision-making activity and specific decisions in this area. At the end of the diploma thesis are also mentioned decisions from abroad, specifically from Slovakia and Turkey. The ruling of the European Court of Human Rights is also incorporated.

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma **Právní úprava politických stran a hnutí se zaměřením na institut rozpuštění a kompetenci soudů v této oblasti** zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Zaječí dne 17. 4. 2021

.....
MAREK STRATILÍK

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěl poděkovat všem těm, bez jejichž pomoci by tato diplomová práce nemohla vzniknout. Primárně bych ale chtěl své díky směřovat paní **doc. JUDr. Kateřině Frumarové, Ph.D.**, pod jejímž vedením tato práce vznikala. Srdečně děkuji za Vaši pohotovou péči a zejména za profesionální, ale přesto vřelý přístup plný pochopení. Také bych chtěl poděkovat své rodině a přítelkyni Natálce za nehynoucí podporu, která mi tuto práci pomohla vytvořit.

DĚKUJI!

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	10
ÚVOD	11
1. POJEM POLITICKÉ STRANY.....	13
1.1. Dějiny politických stran a správního soudnictví	13
1.1.1. Rakousko-Uhersko	13
1.1.2. Československo před rokem 1948	14
1.1.3. Československo po roce 1948	16
2. AKTUÁLNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA POLITICKÝCH STRAN A HNUTÍ V ČR.....	18
2.1. Prameny práva	18
2.2. Úprava evropská a mezinárodní	19
2.3. Definice politické strany	20
3. VZNIK POLITICKÉ STRANY ČI HNUTÍ	23
3.1. Registrace	23
3.2. Skutečnosti nahrazující registraci	24
3.2.1. Překročení lhůty	24
3.2.2. Rozhodnutí soudu	25
3.2.3. Politické subjekty vzniklé za staré právní úpravy	25
3.3. Opravné prostředky	25
4. ZÁNİK, ZRUŠENÍ A POZASTAVENÍ ČINNOSTI STRANY A HNUTÍ.....	28
4.1. Zánik politické strany či hnutí	28
4.2. Zrušení strany	29
4.3. Pozastavení činnosti politické strany či hnutí.....	30
4.3.1. Hospodářské důvody	30
5. ROZPUŠTĚNÍ POLITICKÉ STRANY.....	35
6. ROZHODOVÁNÍ NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU	38
6.1. Rozhodovací praxe NSS	39
6.1.1. Liberální strana (Linkov proti České republice).....	39
6.1.2. ANO 2011.....	41

6.1.3.	LIST JAROMÍRA SOUKUPA	41
6.1.4.	ANTIBURSÍK – STOP EKOTERORU !.....	42
7.	ROZHODOVÁNÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU.....	44
8.	ROZPUŠTĚNÍ DĚLNICKÉ STRANY	46
8.1.	Definice extremismu.....	49
8.2.	První pokus o rozpuštění Dělnické strany	50
8.3.	Rozsudek Dělnická strana I	51
8.4.	Druhý návrh rozpuštění strany	52
8.5.	Rozsudek Dělnická strana II.....	53
9.	ZAHRANIČNÍ PŘÍKLADY	54
9.1.	Turecko	54
9.2.	Slovensko.....	54
9.2.1.	Slovenská pospolitost-Národní strana	55
	ZÁVĚR	57
	SEZNAM PŘÍLOH	60
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	68

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ZoS	zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích
SŘS	zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
LZPS	zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
NSS	Nejvyšší správní soud ČR
ÚS	Ústavní soud ČR
GRECO	Group of States against Corruption
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei
FAP	Freiheitliche Deutsche Arbeiterpartei
DAF	Deutsche Arbeitsfront
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická

ÚVOD

Tato diplomová práce by měla přinést vhled do problematiky právní úpravy politických stran a hnutí. V práci obsáhnu různé konsekvence, jež jsou s právní úpravou spojeny, nicméně s ohledem na rozsah práce budou některé zmínky pouze heslovité. Rozsah práce mi také neumožňuje obsáhnout celou problematiku politických stran a hnutí, proto bude práce zaměřena zejména na jejich zrušení, rozpuštění a pozastavení jejich činnosti.

Zhodnotím jednotlivé výše zmíněné instituty a provedu analýzu historické i současné judikatury. V průběhu práce si budu klást níže popsané otázky ohledně funkčnosti jednotlivých institutů a na otázky si v závěru práce též odpovím. Cílem práce je zhodnocení, zda současná právní úprava v porovnání s historickou a zahraniční právní úpravou dokáže obstát z hlediska funkčnosti a věcnosti jednotlivých institutů.

Na úvod této práce jsem si položil několik výzkumných otázek, na které budu v průběhu práce hledat odpovědi.

První kladenou otázkou této práce jsou možné důvody pro rozpuštění politické strany či hnutí. V této souvislosti je třeba zkoumat, co musí soud ve svém rozhodování zohledňovat. Pro rozebrání této problematiky je třeba detailně porozumět činnosti politických stran, jejich společenské úloze, postavení a též procesu jejich vzniku. Na to navazuje otázka ohledně proporcionality zásahu do práv a svobod politické strany, respektive jejích členů, v případě rozpuštění strany či hnutí. Kde je hranice pro to, aby byla strana rozpuštěna a co naopak „postačí“ k tomu, aby byla činnost strany pozastavena? V hledání odpovědí na položené otázky bude stěžejní nejen práce s aktuálním právním zněním, ale zejména judikturní rešerše. Díky historickému kontextu dokážu též zhodnotit, zda je aktuální právní úprava z hlediska přívětivosti k adresátům mírná či přísná. Domnívám se, že historie by nám měla být oporou snad v každé činnosti co děláme, jelikož kdo nezná historii, je odsouzen k opakování stejných chyb.

Práce je celkově rozdělena na 9 kapitol, jež jsou seřazeny chronologicky. Začátek práce je věnován zmíněné historii, na kterou navazuje aktuální právní úprava a způsoby vzniku politické strany. Hlavní část práce spočívá ve způsobech zániku, důvodech rozpuštění a pozastavení činnosti politické strany a v kompetenci soudu Nejvyššího správního, Ústavního a Městského soudu v Praze. Závěr je věnován konkrétním případům z praxe nejen z ČR, ale i ze zahraničí.

Z metodologického hlediska je v práci využita analýza právních norem a judikatury, jež je doplněna syntézou. Tyto dvě metody společně tvoří základní vědecké metody této práce. Současně je využívána též metoda popisná.

Ve své práci vycházím z monografií, odborných článků a komentářů, ale také z historické i aktuální právní úpravy a judikatury. Monografie jsou nejen právní, ale také politologické a historické s ohledem na zvolené téma, jež je rozkročeno mezi více vědními obory. Komentářová literatura je zaměřena na soudní řád správní, ale také na zákon o sdružování v politických stranách a hnutích a na zákon o trestní odpovědnosti právnických osob. Ze zmíněných zákonů samotných jsem také čerpal.

Práce je zpracována k právní úpravě účinné ke dni 17. 4. 2021.

1. POJEM POLITICKÉ STRANY

1.1. Dějiny politických stran a správního soudnictví

1.1.1. Rakousko-Uhersko

Veřejný život v každé demokratické zemi je řízený prostřednictvím volených zástupců, ať už se jedná o republiku nebo konstituční monarchii. Všechna státní zřízení mají ale společný aspekt v podobě existence politických stran, v nichž se jejich občané sdružují.

Na území dnešní České republiky se politické strany začaly formovat v druhé polovině 19. století. Geopolitický vývoj, který nahrával spíše tomu, že se lid sám bude chtít podílet na vládnutí, donutil vládu Rakouska-Uherska k vydání zákona č. 225–226/1860 ř. z., též zvaného jako Říjnový diplom. Ten ve spojení s Prosincovou ústavou ze dne 21. 12. 1867 představoval základní kámen a právní oporu pro vznik politických subjektů kandidujících do společného zastupitelského tělesa. Prosincová ústava měla z dnešního pohledu několik specifík, spočívajících například v platnosti pouze pro Předlitavsko, což znamenalo, že „*má platnost v Čechách, v Dalmatsku, v Haliči a Vladimírsku s Krakovskem, v Rakousích pod Enží a nad Enží, Salcbursku, Štyrsku, Korutanech, Krajinsku, Bujkovině, Moravě, Slézsku, Tyrolsku a Vorarlbersku, Istriansku, Gorici a Gradištku, též v městě a v okršlku Trstském*“.¹ Další nestandardní věcí je, že byla tvořena 7 zákony, přičemž pro naši věc byl nejdůležitější zákon č. 141/1867 ř. z., díky kterému se Říšská rada přetransformovala na skutečný volený zákonodárný orgán. Čechy tvořily v celkovém zastoupení velkou část poslanců, konkrétně 54 křesel,² markrabství Moravské vysílalo 22 poslanců a Slezsku patřilo křesel 6.

Je důležité zmínit, že počátky politického života netrvaly měsíce ani roky, jednalo se o dlouhou dobu po národním obrození, na něž právě reagovala vláda Rakouska zřízením skutečného voleného orgán. Celá doba by se dala charakterizovat jako vyústění snahy podílet se na řízení státu, přičemž se tak mělo dít prostřednictvím volených zástupců z řad lidu žijícího v dané zemi.

Rakouské právo neznalo pojem politická strana jako právnická osoba, ale v zákoně o právu spolčovacím z 15. listopadu 1867 č. 134/1867 ř. z., který platil na našem území velmi dlouho,³ byl upraven tzv. politický spolek v ustanovení § 29–35. V době vzniku zmíněného zákona byla právní úprava z dnešního pohledu extrémně restriktivní, jelikož dle § 30 zákona

¹ Historická verze: zákon č. 141/1867 ř.z.

² Tamtéž.

³ Tento zákon byl zrušen a nahrazen až zákonem č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních.

„cizozemci, osoby ženské a nezletilé nemohou přijímáni býti za členy spolků politických.“ Ze zmíněného negativního výčtu je patrné, že členy mohli být pouze zletilí muži, kteří byli občané monarchie, respektive její části. Zletilosti se v monarchii dosahovalo ve 24 letech. Oproti dnešní právní úpravě navíc vyplývalo přímo ze zákona, že musel být předložen seznam členů státnímu úřadu. „*Úřadem v tomto zákoně připomínaným rozumí se, není-li výslovně některý jiný ustanoven, vůbec politický úřad okresní, tu však, kde jest císařský úřad bezpečnosti, úřad tento.*“ Citovaná pasáž je § 28 zákona, v němž zákonodárce vymezil pojem „úřadu“ ve smyslu tohoto zákona. Dle § 33 zákona bylo též zakázáno mezi politickými spolky udržovat kontakty navzájem. Zakázáno bylo také jakékoliv personální propojení členů více spolků a členové též nesměli nosit jakékoliv znaky spolku. Důsledkem toho byla paralýza činnosti politických spolků a také to, že „*reálně existující politické strany nebyly organizovány formou politického spolku dle zákona spolkového a tudíž, při neexistenci jiné právní úpravy, z hlediska právního neexistovaly vůbec.*“⁴

Pravomocí zrušit spolek disponovala zemská vláda dle § 6 zákona o právu spolčovacím, která tak mohla učinit, pokud by bylo zřízení „*proti zákonu nebo právu aneb státu nebezpečné.*“ Zákon přiznával v § 8 i opravný prostředek v následujícím znění „*ze zákazu od řízení zemského vydaného může se v 60 dnech vzíti odvolání k ministerium záležitostí vnitřních.*“

1.1.2. Československo před rokem 1948

Dějiny normotvorby a judikatury Československa nám ukazují, jak byla problematika politických stran aktuální i v tehdejší době. Již zmíněný zákon o právu spolčovacím z 15. listopadu 1867 č. 134/1867 ř. z., platil po celou dobu předválečné existence Československé republiky, a i řadu let po 2. světové válce. Zmíněný zákon upravoval v moderním státě právo spolčovací, které bylo zaručeno československou ústavou z roku 1920,⁵ problematiku politických stran ale nechal československý zákonodárce ve vakuu. „*Zaváděje na jedné straně důsledně zásadu poměrného zastoupení, ponechávaje však, co se týče úpravy politických stran, na druhé straně stav, jaký byl před zavedením oné zásady, tedy za platnosti principu majoritních voleb, zůstal nedůsledně stát uprostřed cesty, skýtaje tím aplikaci příslušných norem velmi*

⁴ ROZTOČIL, Aleš. Legislativa a judikatura k rozpouštění politických stran v první republice. *Jurisprudence*, 2009, č. 7, s. 21.

⁵ Historická verze: § 113 odst. 1 a § 114 odst. 1 zákona č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

„*Svoboda tisku, jakož i právo klidně a beze zbraně se shromažďovati a tvořiti spolky jsou zabezpečeny. Jest proto v zásadě nedovoleno podrobovati tisk předběžné cenzuře. Výkon práva spolčovacího a shromažďovacího upravují zákony.*“

„*Právo spolčovací k ochraně a podpoře pracovních (zaměstnaneckých) a hospodářských poměrů se zaručuje.*“

značné, ba někdy přímo nepřekonatelné potíže“.⁶ I v Československu tedy přetrvával stav, kdy právní úprava politických stran jednoduše neexistovala. V žádném předpise nebylo stanoveno, že politické strany musejí mít stanovy, už vůbec nebyla stanovena jejich forma. Nebyla stanovena ani orgánová struktura, a ani to, jak strany vznikají a zanikají. Soudní praxe uznávala organizační předpisy stran v tom stavu, v jakém se fakticky nacházely, což dle mého způsobovalo zbytečné průtahy a nepřehlednost a tím i možné riziko zásahu do práva na spravedlivý proces.

Přelomovým se v tomto smyslu stal nálezn Nejvyššího správního soudu ČSR ze dne 26. 10. 1935 (Boh. admin. 12 094/1935)⁷, který konstatoval, že „*politické strany se sice zpravidla ustanovením spolkového zákona č. 134/1867 ř. z. nepodrobují, ten je však ze své působnosti nevylučuje (a nečiní tak ani jiný zákon) a politické strany naopak naplňují běžnou definici spolku. Jde tedy o organizace, na něž ustanovení spolkového zákona dopadají a faktum, že podle něj zpravidla organizovány nejsou, nemůže nic změnit na platném zákonném stavu.*“

Zmíněnou právní úpravu rozšířil zákon č. 201/1933 Sb., o zastavování činnosti a o rozpouštění politických stran. Ten byl reakcí na geopolitický vývoj v Československu, zejména pak na existenci stran krajně nacionalistických,⁸ a jako takový dával pravomoc vládě k přímému pozastavení činnosti či rozpuštění strany.⁹ Dle § 17 odst. 1 rozhodovala vláda usnesením a o svém rozhodnutí neprodleně informovala prezidenta Nejvyššího správního soudu. Mandátový senát následně do 15 dnů z úřední povinnosti rozhodl o tom, zda byli konkrétní členové zbaveni mandátu ve voleném orgánu. Líčení bylo veřejné, Nejvyšší správní soud rozhodl nálezem, přičemž důkazy bylo možno podávat nejpozději při líčení. Náklady na řízení nesl stát dle § 17 odst. 4 zákona.

Otázkou zůstává, zda zmiňovaný geopolitický vývoj ospravedlnil odklon od demokratických principů a svobod. Nutno v této souvislosti zmínit existenci zákona č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky, v jehož § 1–3¹⁰ byly upraveny chráněné hodnoty, jejichž porušení bylo dle zákona o zastavení činnosti důvodem pro zastavení činnosti či rozpuštění strany. To

⁶ WEYR, František. *Čsl. právo ústavní*. Praha, Melantrich 1937, s. 123. Možné příčiny tohoto stavu naznačuje F. Weyr ve stati Politické strany (In: *Slovník veřejného práva čsl. Sv. III*. Brno, Polygrafia 1934, s. 177).

⁷ DUSIL, Václav., KLIMENT, Josef. *Spolky, shromáždění a politické strany*. Praha, V. Linhart, 1936, s. 202 až 284.

⁸ DNSAP - Deutsche national-sozialistische Arbeiterpartei, Německá nacionálně socialistická strana dělnická – sesterská organizace německé NSDAP.

⁹ Historická verze: § 1 odst. 1 zákona č. 201/1933 Sb., o zastavování činnosti a o rozpouštění politických stran

¹⁰ *Předpokladem pro zastavení činnosti nebo pro rozpuštění politické strany bylo to, že činností politické strany byla zvýšenou měrou ohrožena samostatnost, ústavní jednotnost, celistvost, demo-kraticko-republikánská forma nebo bezpečnost republiky.*

bylo dle § 1 odst. 2 možné i v případě náhradní strany, která měla s původní stranou personální či programovou podobnost či návaznost. Zákon umožňoval i následné postihy, cenzuru, porušování listovního tajemství a další zásahy do práv příslušníků strany, jež byla rozpuštěna. Platnosti nabývalo usnesení vyhlášením v "Úředním listu republiky Československé". Tímto dnem také platilo za doručené všem dotčeným osobám dle § 3 odst. 1 zákona.

Velmi účinný nástroj pro politický boj v rukou vlády, tedy jedné ze stran bojující o politickou moc, je nejen z dnešního pohledu velkým hazardem. Komentář C. Horáčka ml. ukazuje, že si tohoto hazardu byli vědomi i tehdejší právníci. Horáček upozornil, že „*postup proti některé politické straně by byl snadno proveditelný, pokud by šlo o stranu opoziční, avšak velmi nesnadný, kdyby šlo o stranu vládní, a pokud by se vláda opírala o jedinou stranu, pak nemožný.*“¹¹ Nelze ale v této souvislosti opomenout ani to, že nástroj měl sloužit k zachování demokracie, což může působit schizofrenně, jelikož byl fakticky nedemokratický. Jen těžce si lze ale představit předválečnou atmosféru ve státě, který se snaží různé skupiny, podporované i ze zahraničí, všemožně ničit a rozbít. Porovnávat tyto nástroje a systém s dnešní legislativou proto z mého pohledu není na místě. Je ovšem možné konstatovat, že se jedná o akt bránící se demokracie.

Doba okupace přinesla i změnu právní úpravy politických stran, jež byla upravena nařízením č. 355/1938 Sb., o politických stranách. Vláda mohla nařízením činit opatření, k nimž by jinak bylo třeba zákona, což jí umožňoval ústavní zákon č. 330/1938 Sb. Současně měla vláda povolovací pravomoc vůči nově vznikajícím politickým subjektům, přičemž se řídila „podle volné úvahy“. Podle ní mohla vláda strany také samovolně rozpouštět.

1.1.3. Československo po roce 1948

Ani po druhé světové válce nevznikl zákon, který by komplexně upravoval politické strany, byť k tomu zákonodárce svou činností směřoval.¹² Ústava z roku 1948 v demonstrativním výčtu „dobrovolných organizací“¹³ uváděla na prvním místě organizace „politické“. Ústava zaručovala občanům spolčovací právo, „*pokud se tím neohrožuje lidově demokratické zřízení nebo veřejný pokoj a řád.*“¹⁴ Výkon spolčovacího práva měl být dále upraven prováděcím zákonem, kterým byl zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích

¹¹ HORÁČEK, Cyril ml., Změna ústavy podle čsl. práva. In: *Pocta J. Hoetzlovi. Bratislava*, Práv. fak. Univ. Komenského 1934, s. 72.

¹² Přípravná opatření vládní k provádění budovatelského programu Gottwaldovy vlády, Ministerstvo informací 1946, s. 25.

¹³ Historická verze: čl. IV odst. 3 ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

¹⁴ Historická verze: § 24 ústavního zákona č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky.

a shromážděních. Ve znění tohoto zákona se však o „politických“ organizacích nenachází ani zmínka. Zákon byl zrušen až po pádu komunismu v roce 1990, kdy byl nahrazen zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Zajímavé je, že zákon o sdružování občanů již také neplatí, a to na základě účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jež zákon o sdružování občanů nahradil. V důvodové zprávě k tomuto se uvádí: „*Ve shodě s věcným záměrem se navrhuje zrušit zák. č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, v platném znění, s tím, že institucionální úprava spolků bude zahrnuta do kodifikace jako úprava obecně aplikovatelná na veškeré právnické osoby typu korporace tam, kde speciální zákony o jejich právních formách nestanoví odchylky. Zároveň se osnova vrací k tradičnímu pojmosloví a ve shodě s doktrinární kritikou opouští dosavadní umělý a zcela nevhodný zákonný termín „občanské sdružení“ a nahrazuje je klasickým „spolek“.*“¹⁵

V průběhu totality v Československu byla několikrát měněna i Ústava, která přisoudila v čl. 4 vedoucí úlohu Komunistické straně Československa. Vyústěním Pražského jara bylo z mého pohledu přijetí zákona č. 128/1968 Sb., o Národní frontě, díky kterému mohly rozvíjet činnost i jiné politické strany. Ze znění preambule je patrný odklon od monopartismu k multipartismu, jelikož dle preambule vzešel zákon „*z humanistických a demokratických principů socialismu a pluralitního pojetí politického systému uskutečněného v Národní frontě.*“ Současně měl zákon vytvořit předpoklady pro rozvíjení činnosti Národní fronty, a to do vyhlášení nové ústavy. Zákon byl však zrušen v roce 1970. Aktuální právní úprava, jež navazuje na historický exkurz, bude obsahem následující kapitoly.

¹⁵ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

2. AKTUÁLNÍ PRÁVNÍ ÚPRAVA POLITICKÝCH STRAN A HNUTÍ V ČR

2.1. Prameny práva

V České republice je v současné době oblast politických stran a sdružování v nich upravena na ústavní úrovni zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, konkrétně v čl. 5, jež zní: „*Politický systém je založen na svobodném a dobrovolném vzniku a volné soutěži politických stran respektujících základní demokratické principy a odmítajících násilí jako prostředek k prosazování svých zájmů.*“¹⁶ Současně je Ústavou ČR upraven i přezkum rozhodnutí o rozpuštění politické strany ze strany Ústavního soudu ČR v článku 87 odst. 1 písm. j) Ústavy. Na Ústavu navazuje další ze součástí ústavního pořádku v České republice, zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky (dále též jen jako „LZPS“), který v čl. 20 odst. 2 říká, že „*občané mají právo zakládat též politické strany a politická hnutí a sdružovat se v nich*“. Zákonným projevem zmíněného článku je potom zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Listina ve svém čl. 22 ještě navazuje na předchozí úpravu a zajišťuje volnou soutěž politických stran ve státě. Tím nejen že zdůrazňuje jejich důležité postavení, ale též předesílá jejich společenskou úlohu.

Právní úprava oblasti politických stran je upravena také zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád, například ve věci sdělení o nevyhovění žádosti o výplatu příspěvku na činnost, jež byla judikaturou¹⁷ vyhodnocena jako rozhodnutí správního orgánu dle § 67 odst. 1 správního řádu. Okrajově bychom mohli zařadit například také zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v jehož § 2 odst. 10 je zákaz zakládat a organizovat činnost politických stran a politických hnutí. „*V rozporu s tímto zákazem však není členství studentů a učitelů v politických stranách a politická činnost mimo akademickou půdu. Na vysokých školách je rovněž umožněn vznik a činnost jakýchkoliv občanských sdružení.*“¹⁸ Zákaz samotný je projevem § 5 odst. 3, stejně jako například § 45 a § 46 odst. 1 zák. č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, které vojákům zakazují ve vojenských objektech pořádat politická shromáždění ani provádět politickou agitaci.

¹⁶ Aktuální znění: ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Hlava první, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2005, č. j. 9 Ca 100/2004-64

¹⁸ SVOBODA, Ivo, VIČAR, Radim. *Kapitoly ze správního práva*. Ostrava. Key Publishing, 2007. kapitola 19, podkapitola 3.

Z procesního hlediska musím jistě uvést zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále také „SŘS“), který stanoví ve svém § 4 odst. 2 písm. b), že ve správním soudnictví soudy rozhodují také ve věcech politických stran a politických hnutí. Úprava je více rozvinuta v hlavě II., pátém díle SŘS, nazvaném Zvláštní řízení ve věcech politických stran a politických hnutí.

Jak vyplývá již z názvu zákona o sdružování v politických stranách a hnutích, zákon blíže upravuje nejen politické strany, ale též politická hnutí. Rozdíl mezi těmito dvěma pojmy je z pohledu právní úpravy v České republice spíše formální než materiální, jelikož jsou postaveny de iure i de facto naroveň. Z politologického hlediska bychom mohli nalézt rozdíl v tom, že politická strana vytváří komplexní politický program za účelem zisku moci ve státě, zatímco politické hnutí se soustředí na konkrétní problémy ve státě bez ambice zisku vládních křesel. Politická, ale i legislativní realita v České republice, je taková, že strany i hnutí mohou kandidovat ve volbách, vytváří volební program a uchází se o jednotlivé mandáty v legislativě a exekutivě státu nebo územních samosprávných celků.

Zákon o sdružování upravuje vznik strany či hnutí, přičemž uvádí též v § 4 negativní výčet stran a hnutí, které vzniknout nemohou. Jsou to strany, *„které porušují ústavu a zákony nebo jejichž cílem je odstranění demokratických základů státu, které nemají demokratické stanovy nebo nemají demokraticky ustanovené orgány, které směřují k uchopení a držení moci zamezujícímu druhým stranám a hnutím ucházet se ústavními prostředky o moc nebo které směřují k potlačení rovnoprávnosti občanů a jsou to strany, jejichž program nebo činnost ohrožují mravnost, veřejný pořádek nebo práva a svobodu občanů.“* Tento negativní výčet je dále rozšířen ustanovením § 5 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích (dále též „ZoS“ nebo „zákon o sdružování“). Vznik politické strany či hnutí jako takový je poměrně detailně popsán § 6 ZoS.

2.2. Úprava evropská a mezinárodní

Na mezinárodní úrovni je právní úprava omezena na právo sdružovací. Podobné znění, jako je v rámci české právní úpravy čl. 20 LZPS, nabízí i čl. 11 Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. Ten ve svém prvním odstavci přiznává právo sdružovat se mimo jiné v politických stranách a hnutích, když říká *„Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružovat se s jinými, včetně práva zakládat na obranu svých zájmů odbory nebo vstupovat do nich.“* Výše zmíněné tvrzení podporuje i Evropský soud pro

lidská práva (dále též „ESLP“), který ve své judikatuře k tomuto názoru dospěl.¹⁹ Na znění Úmluvy navazuje znění čl. 11 Listiny základních práv Evropské unie, který zní: „Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování veřejné moci a bez ohledu na hranice.“

Samotné politické strany na národní úrovni ale nejsou nijak ze strany práva evropské unie regulovány, což ve svém rozsudku ze dne 10. 1. 2018, č. j. 6 As 84/2017-27 podpořil i Nejvyšší správní soud ČR. Ten dospěl k názoru, že „*problematika regulace politických stran a hnutí je ryze národní záležitostí, tudíž je nutné striktně vycházet z národního práva.*“²⁰

Právní úpravu politických stran a hnutí rozšiřuje také zákon č. 246/2017 Sb., o evropských politických stranách a evropských politických nadacích, který vznikl na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU, Euratom) č. 1141/2014 ze dne 22. října 2014 o statusu a financování evropských politických stran a evropských politických nadací. Tyto společně upravují vznik a fungování evropských politických stran a evropských politických nadací se sídlem na území ČR.

2.3. Definice politické strany

Politickou stranu mohou definovat jako platformu, prostřednictvím které se lidé podobného smýšlení sdružují a soutěží o politickou moc ve státě. Tato definice je má vlastní, přičemž například definice Maurice Duvergera, profesora z University of Paris, je též věcně podobná. M. Duverger definuje politickou stranu jako „*group of persons organized to acquire and exercise political power.*“²¹ Pro srovnání, J. Krieger definuje politickou stranu jako politickou organizaci, která nominuje kandidáty do veřejných úřadů pod svým vlastním jménem.²² Definicí politické strany je nepřehledná řada, čeští akademici si také vytváří vlastní definice, ale valná většina z nich obsahuje společné body v podobě účelu a samotného sdružování lidí v politických stranách. Zmíněným účelem je bezpochyby získání moci ve státě, čemuž musí odpovídat i právní úprava. Ta musí dle mého názoru striktně dodržovat pravidla normotvorby, aby nevznikaly nepřesnosti či mezery v zákoně a materiálně musí být striktní, aby nedala prostor politickým subjektům zničit demokratické zřízení státu.

¹⁹ KOSAŘ, David. In: KMEC, Jiří. KOSAŘ, David. KRATOCHVÍL, Jiří a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1139.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 1. 2018, č. j. 6 As 84/2017-27.

²¹ Duverger, Maurice. "Political party". *Encyclopedia Britannica*, 18. listopadu 2020 [online][cit. 4. dubna 2021] Dostupné na: < <https://www.britannica.com/topic/political-party> >.

²² KRIEGER, Joel. *The Oxford Companion to Politics of the World*, Oxford University Press, 2001, s. 670

Pokud se od definice politologické posuneme spíše k definici právní, měli bychom vést v patrnosti rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR, který definoval politickou stranu ve svém rozsudku takto: „*Politické strany jsou státem privilegované korporace soukromého práva, nezbytné v reprezentativní formě vlády, jejichž základní funkcí je vytvářet svorník mezi státem a společností tím, že aktivizují a zapojují občany do správy veřejných záležitostí, a jejichž postavení je založeno na principech svobody, rovnosti a veřejnosti.*“²³ Z tohoto vymezení politické strany Nejvyšším správním soudem ČR je patrné, že se již za účinnost zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, považovala politická strana za právnickou osobu. Toto stanovisko je podpořeno mimo jiné i usnesením Ústavního soudu ČR ze dne 2. 3. 1999, sp. zn. IV. ÚS 53/99. Ústavní soud zde definuje politickou stranu jako „*jako právnickou osobou sui generis.*“

Z pohledu judikатурního vývoje musím konstatovat, že to, zda je politická strana právnickou osobou veřejného práva či soukromoprávní právnickou osobou, se stalo jádrem sporu mezi několika soudy. Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 1. 4. 2010, sp. zn. Cdo 3373/2009 judikoval, že u politických stran „*je dominantní prvek veřejnoprávní*“, přičemž „*dominance veřejnoprávního prvku v jejich aktivitách musí být zohledněna při výkladu zákona o politických stranách.*“ Proti tomu však vystoupil Ústavní soud ČR, který dovedl ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 1969/10-1 ze dne 27. 12. 2011, že „*nemůže akceptovat ani konkrétní závěry Městského soudu v Praze a zejména Nejvyššího soudu, jimiž dovodily, že z hlediska charakteru politické strany je dominantní prvek veřejnoprávní*“.

Tento spor je z dnešního pohledu důležitý spíše v režimu zákona č. 106/1999 Sb., o volném přístupu k informacím, jelikož pokud by v politických stranách převažoval prvek veřejnoprávní, byly by povinným subjektem dle § 2 zákona o volném přístupu k informacím.²⁴ Nejvyšší správní soud se přiklonil k názoru Ústavního soudu a konstatoval, že politická strana nenaplnuje znaky veřejné instituce ve smyslu zákona o volném přístupu k informacím.²⁵ Osobně se domnívám, že judikatura je v tomto duchu správná, a to ze dvou důvodů. Podle mého názoru politické strany nenaplnují znaky veřejnoprávní korporace, jelikož nejsou zřizovány státem, a už vůbec nejsou orgány strany vytvářeny státem. Sekundární, a dle mého názoru důležitějším důvodem, je, že pokud jsou jim přiznávány práva a svobody jako subjektu soukromého práva, jsou z hlediska veřejné kontroly mnohem více chráněni a tato kontrola je

²³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 4. 2005, sp. zn. Pst 2/2003 - 69.

²⁴ JELÍNKOVÁ, Jitka. *Zákon o svobodném přístupu k informacím*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. § 2

²⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2017, sp. zn. 6 As 43/2017–46.

obtížnější. Aktuální právní úprava vyvíjí tlak na kontrolu činnosti politických subjektů mnohem více než v minulosti, proto si myslím, že je aktuální nastavení správné.

Politické strany a politická hnutí jsou přímo dle zákona, konkrétně dle § 3 odst. 1 ZoS právníckými osobami.

3. VZNIK POLITICKÉ STRANY ČI HNUTÍ

„Strana a hnutí vznikají registrací nebo na základě skutečností, které ji nahrazují.“²⁶

3.1. Registrace

Podle znění ustanovení § 6 odst. 1 ZoS je registrace stěžejním právním důvodem vzniku politické strany či hnutí. Proces registrace je proto velmi důležitý. Princip registrace, na kterém je systém v sdružování v politických stranách a hnutích v ČR postaven, je velmi důležitým principem pro svobodnou soutěž politických stran a jejich pluralitu obecně. Již ustanovení § 1 a § 2 ZoS nám registrační princip zakotvují, přičemž na pomyslné druhé straně barikády by mohl být princip povolovací, kdy nám některá z autorit řekne, zda politická strana či hnutí, které nijak neporušují právní řád státu, mohou či nemohou existovat. Tento princip fungoval například v době Protektorátu Čechy a Morava. Zásada legality ale jasně říká, že ministerstvo nemá prostor pro diskreci a pokud strana či hnutí splní zákonem stanovené požadavky, zapsání do seznamu být musí. Podle T. Blažka dokonce existuje přímý nárok na to, aby politická strana byla registrována.²⁷ S tímto se do vysoké míry ztotožňuji s ohledem na znění právní úpravy a ochranu sdružovacího práva ze strany soudů.

Zmíněné požadavky pro registraci jsou vyjádřeny v § 6 odst. 2, 3, 4 a 5 ZoS, kterým se budu dále věnovat.

Z odstavce druhého § 6 vyplývá, že registraci musí podat nejméně tříčlenný přípravný výbor strany, který ovšem nemá jinou pravomoc než v rámci činnosti vedoucí ke vzniku strany. Členem přípravného výboru mohou být pouze občané České republiky, kteří dosáhli věku nejméně 18 let. Návrh k registraci členové přípravného výboru sami podepisují a uvádí k tomu svá jména, příjmení, datum narození a bydliště. Dále ze svého středu vyberou osobu, která je zastupuje navenek v jednání s ministerstvem, ale například i před soudem. K návrhu na vznik strany musí přípravný výbor přiložit přílohy v podobě petice s alespoň tisícem podpisů občanů ČR, kteří požadují vznik konkrétní strany či hnutí. Nestačí ale uvést pouhý podpis, je třeba petiční arch vyhotovit tak, aby do něj občan mohl uvést své jméno a příjmení, datum narození a bydliště.

²⁶ § 6 odst. 1 zákona č. 424/1991 Sb., ZoS

²⁷ BLAŽEK, Tomáš. In: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. *Soudní řád správní*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016 § 94.

Další nedílnou součástí podání registrace jsou stanovy strany či hnutí. I tyto musí obsahovat body, které jsou vymezeny zákonem. Konkrétně jsou vymezeny v § 6 odst. 2 písm. b), přičemž pro potřeby této diplomové práce je nebudu dále rozvádět.

Ministerstvo vnitra ČR, které je v této věci kompetentní, což vyplývá z § 6 odst. 5 ZoS, poskytuje občanům na svých webových stránkách²⁸ formuláře, které občanům mohou usnadnit proces registrace. V případě stanov musí přípravný výbor při jejich vyhotovování vycházet ze znění zákona, ale formulář pro následnou registraci subjektu ministerstvo poskytuje.²⁹ Stejně tak poskytuje i šablonu pro petici.³⁰ Tím se ministerstvo patrně snaží předcházet různým nedostatkům, které by následně muselo vytykat a výtky adresovat přípravnému výboru s výzvou k nápravě, jak vyplývá z § 7 odst. 3 ZoS. Opět se zde projevuje zásada procesní ekonomie, tentokrát je ovšem spojená i se správní zásadou služby veřejnosti.

Z ustanovení § 8 odst. 2 vyplývá, že ministerstvo provede registraci nebo rozhodne o jejím odmítnutí do 15 dnů ode dne zahájení řízení o registraci. Dnem zahájení je dle § 7 odst. 5 ZoS den, kdy ministerstvu dojde návrh na registraci, který nemá nedostatky popsané v zákoně. V případě porušení lhůty ze strany ministerstva v určité intenzitě je naplněna skutečnost nahrazující registraci a politický subjekt vzniká ex lege. Ke skutečnostem nahrazujícím registraci se budu věnovat v následující podkapitole.

3.2. Skutečnosti nahrazující registraci

3.2.1. Překročení lhůty

Skutečnostmi, které nahrazují registraci dle § 6 odst. 1 ZoS, jsou překročení lhůty dle § 8 odst. 4 ZoS. Ten říká, že *„nebylo-li zmocněnci přípravného výboru do 30 dnů od zahájení řízení o registraci doručeno rozhodnutí ministerstva o odmítnutí registrace, strana a hnutí vzniknou dnem následujícím po uplynutí této lhůty; tento den je dnem registrace. Na žádost zmocněnce přípravného výboru mu ministerstvo zašle jedno vyhotovení stanov, na němž vyznačí den registrace.“* V tomto ustanovení je patrný tlak na ministerstvo, které provádí registraci na straně jedné a ochrana těch, kteří chtějí politickou stranu či hnutí registrovat. Prodleva ze strany ministerstva nesmí jít na vrub politickému subjektu ani přípravnému výboru.

V časovém úseku 30 dnů, který je ministerstvu dán, má za úkol přezkoumat soulad se zákony ČR a pokud zjistí, že se strana či hnutí ve svých stanovách, ve svém názvu či jinak

²⁸ Ministerstvo vnitra ČR, [online][cit. 8. dubna 2021] Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>>.

²⁹ Viz příloha č. 1

³⁰ Viz příloha č. 2

dopouští porušování zákonů ČR, její registraci odmítne. Tak ministerstvo učinilo v dosud nejznámějším případě „Liberální strana“, jež měl přesah až k Evropskému soudu pro lidská práva. Blíže se Liberální straně věnuji v podkapitole 6.1.1.

3.2.2. Rozhodnutí soudu

Další ze skutečností, která nahrazuje registraci, najdeme v § 8 odst. 6 zákona o sdružování, ve kterém se říká „*Pravomocné rozhodnutí soudu, kterým se ruší rozhodnutí ministerstva o odmítnutí návrhu na registraci, tuto registraci nahrazuje. Na žádost zmocněnce přípravného výboru mu ministerstvo zašle jedno vyhotovení stanov, na němž vyznačí den registrace.*“ Z citovaného znění je patrné, že zákonodárce má zájem na maximálním využívání zásady procesní ekonomie. Ruku v ruce jde zásada ekonomie i s nutností respektování soudního rozhodnutí.

3.2.3. Politické subjekty vzniklé za staré právní úpravy

Poslední ze skutečností, která může nahradit registraci jako takovou, se nachází v ustanovení § 21 ZoS. Zmíněné ustanovení je ustanovením přechodným, které upravuje strany vzniklé podle zákona č. 15/1990 Sb., o politických stranách, přičemž strany a hnutí vzniklé podle tohoto zákona jsou považovány za strany a hnutí vzniklé podle ZoS. Bylo ovšem třeba, aby politické subjekty, kterých se přechodné ustanovení týkalo, předložily do 6 měsíců od účinnosti ZoS své stanovy podle § 6 odst. 2 písm. b), § 6 odst. 3 a 4 ZoS. V případě nesplnění povinnosti uložené zákonem stranám a hnutím vzniklým dle staré právní úpravy nehrozil zánik ex lege, ale hrozila přísná sankce v podobě podání podnětu k návrhu na rozpuštění strany a hnutí, případně na pozastavení činnosti strany a hnutí.

3.3. Opravné prostředky

Právní úprava opravných prostředků v souvislosti s registrací politické strany či hnutí je dle mého názoru vcelku nepřehledná. Podle právního řádu existuje více možností, jak se může přípravný výbor bránit vůči rozhodnutí ministerstva a soudu.

První situací je, když jsou Ministerstvem vnitra vytknuty nedostatky, s nimiž přípravný výbor nesouhlasí. V tom případě může přípravný výbor ve lhůtě 15 dnů od doručení³¹ upozornění podat u Městského soudu v Praze³² žalobu na určení dle § 94 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, že návrh nedostatky nemá. Zde najde uplatnění pravidlo o společném

³¹ Aktuální znění: § 7 odst. 4 zákona č. 424/1991 Sb.,

³² Příslušný je Městský soud v Praze jako krajský soud, v jehož obvodu sídlí Ministerstvo vnitra (§ 7 a § 95 SŘS)

zmocněnci, který měl být zvolen z pléna přípravného výboru, aby zastupoval přípravný výbor navenek. Účastníkem je ale dle § 94 odst. 3 SŘS ve spojení s § 6 odst. 2 ZoS i přípravný výbor. Proti pravomocnému rozhodnutí Městského soudu v Praze je přípustný mimořádný prostředek obnovy dle § 114 odst. 1 písm. b) SŘS.

Jak uvádí T. Blažek, registrace jako taková je rozdělena na 2 části. První z nich je zkoumání podkladů a jejich soulad s právním řádem (viz předchozí odstavec). Druhou fází je samotná registrace strany či hnutí. Tyto fáze podle mého názoru mohou pro běžného občana snadno splývat. „*Nabytím právní moci rozhodnutí soudu o tom, že návrh na registraci strany či hnutí nemá nedostatky, dojde k zahájení řízení o registraci. O samotné registraci strany či hnutí ministerstvo teprve rozhodne v tomto řízení.*“³³ Jak je z citovaných vět patrné, dvoufázová registrace s sebou nese i dvě možnosti opravného prostředku. První z nich je popsána v předchozím odstavci, zatímco druhá spočívá v podání žaloby u Nejvyššího soudu ČR.³⁴

Znění zákona o sdružování navádí občana a priori k podání žaloby na Nejvyšší soud ČR.³⁵ To je přitom stěžejní pro správné uchopení celého procesu opravných prostředků. Správní soudnictví rozhoduje proti výtkám z „první fáze“,³⁶ zatímco Nejvyšší soud rozhoduje proti konečnému odmítnutí registrace. Možnost přezkumu Nejvyšším soudem je ale přípustná pouze v případě odmítnutí registrace stranu či hnutí z důvodu rozporu stanov se zákonem.³⁷

Na závěr kapitoly si dovoluji říci, že registrace politické strany či hnutí je problematičtější, než se na první pohled může zdát a případný přezkum rozhodnutí Ministerstva vnitra je toho velmi dobrým důkazem. Otázkou je, zda zmíněný případ Liberální strany nezasahuje do ústavního práva sdružování v politických stranách a hnutích. A když půjdeme ještě dále, zda samotná problematika registrace nezasahuje do zmíněného ústavně zaručeného práva.

Dle mého názoru otázka Liberální strany, které bude ještě věnován prostor níže, byla zásahem do práva sdružovacího, jelikož bylo znemožněno sdružovat se ve straně, jež by mohla ve volbách získat podporu a mluvit tak o směřování země. Tím, že straně nebyla umožněna její existence, nemohla být uspokojena „poptávka“ po subjektu s těmito postoji, a tím bylo i znemožněno občanům svobodně se sdružovat. Orgány i justice v tomto směru konaly

³³ BLAŽEK, Tomáš. In: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. *Soudní řád správní*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016 § 94.

³⁴ Aktuální znění: § 8 odst. 5 zákona č. 424/1991 Sb.,

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Aktuální znění: § 7 odst. 4 zákona č. 424/1991 Sb.,

³⁷ BLAŽEK, Tomáš. In: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. *Soudní řád správní*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016 § 94.

bezprávně, což potvrdil ve svém rozsudku i Evropský soud pro lidská práva.³⁸ Co se samotné právní úpravy týká, byl bych nejspíše nespravedlivý, pokud bych řekl, že samotná úprava v současné podobě může zasahovat do zmíněného práva. Jiná situace by nastala, pokud by právní úprava byla natolik složitá, že by bylo velmi obtížné politický subjekt zřídit nebo pokud by byla podobná například úpravě protektorátní. Současné znění zákona je naopak přívětivé k občanovi, jelikož je postaveno na principu registrace. Zákonodárce navíc neměl jednoduchou úlohu, jelikož musel spolu s liberálním pojetím chránit též demokratické zřízení státu.

³⁸ Evropský soud pro lidská práva, rozsudek ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. 10504/03

4. ZÁNÍK, ZRUŠENÍ A POZASTAVENÍ ČINNOSTI STRANY A Hnutí

V následující kapitole vymezím pojmy zrušení, zánik a pozastavení činnosti politické strany a hnutí.

4.1. Zánik politické strany či hnutí

Zánikem strany či hnutí ve smyslu zákona o sdružování se rozumí její výmaz ze seznamu politických stran a hnutí, který je veden na Ministerstvu vnitra ČR. Podle ustanovení § 12 odst. 1 ZoS musí ministerstvo předtím, než výmaz provede, zkoumat, zda „*jeho provedení nebrání probíhající trestní stíhání proti straně a hnutí nebo výkon trestu, který jim byl uložen podle jiného právního předpisu.*“ Jiným právním předpisem je myšlen zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále též „TOPO“), jelikož jak vyplývá z ustanovení § 3 odst. 1 ZoS, politické strany a hnutí jsou právnickými osobami. Možnou aplikaci zákona potvrzují shodně P. Forejt³⁹ nebo J. Dědič⁴⁰, a to tak, že s ohledem na znění § 32 zákona TOPO⁴¹ nelze výmaz provést, pokud je proti politické straně či hnutí vedeno trestní stíhání. Oba dva zákony (myšleno ZoS a TOPO) shodně uvádějí nutnost kontroly před zrušením právnické osoby, respektive politické strany či hnutí.

Z dostupných informací jsem nucen konstatovat, že mi není známý žádný případ, kdy by bylo vedeno trestní stíhání proti politické straně či hnutí. V souvislosti s Davidem Rathem a trestním stíháním jeho osoby za přijetí úplatku se ve veřejném prostoru hovořilo o tom, že přijal úplatek pro svou politickou stranu, tedy pro ČSSD.⁴² Pokud by bylo trestní stíhání rozšířeno i na ČSSD, nebylo by možné tuto stranu v době trvání trestního stíhání vymazat z registru politických stran a hnutí, a tedy přivodit její zánik.

³⁹ FOREJT, Petr. In in Forejt, P., Habarta, P., Trešlová, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. Praha: Linde. 2012. str. 144

⁴⁰ DĚDIČ, Jan. In ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GRIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. *Trestní odpovědnost právnických osob*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 1.

⁴¹ „*právnická osoba, proti které bylo zahájeno trestní stíhání, nemůže být do doby jeho pravomocného skončení zrušena a nemůže dojít k její přeměně, ani k jejímu zániku, s výjimkou případu, kdy by důsledky byly nepřiměřené povaze spáchaného trestného činu.*“

⁴² SEDLÁČKOVÁ, Veronika, KAŠPAR, Mirko. *Rath naznačil, že část úplatků šla na kampaň ČSSD. Strana to odmítá* [online]. iRozhlas, 5. června 2012 [cit. 10. dubna 2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rath-naznacil-ze-cast-uplatku-sla-na-kampan-cssd-strana-to-odmita_201206051933_mkaspar>.

4.2. Zrušení strany

Samotnému zániku strany či hnutí musí předcházet její zrušení, jak konstatuje § 12 odst. 3 ZoS. Zákon v této souvislosti rozlišuje v § 12 odst. 2 a 3 zrušení strany s likvidací nebo bez likvidace. Zjednodušeně bychom mohli říct, že zrušení bez likvidace znamená, že strana buď neměla žádný majetek a není tedy co likvidovat, anebo veškerý majetek a závazky přecházejí na právního nástupce. Pokud je strana zrušena s likvidací, znamená to, že se majetek a závazky musí vypořádat. K vypořádání je určen likvidátor, který nesmí pocházet z politického subjektu, který likviduje. Svou činností likvidátor zahájí a majetkové poměry právnické osoby vypořádá bezprostředně po jejím zrušení. Podle Švestky *"likvidace znamená určitou přechodnou fází, v níž právnická osoba stále existuje, avšak ani nepokračuje v činnosti, pro níž byla zřízena, ani neplní svůj původní účel, nýbrž cíleně směřuje ke svému zániku."*⁴³

Důvody zrušení politické strany či hnutí přibližuje § 13 ZoS, který říká, že důvody zrušení mohou být v podstatě dvojího charakteru, a sice dobrovolné a nedobrovolné. Mezi dobrovolné důvody bychom mohli zařadit znění odstavce 1 písm. a) zmiňovaného ustanovení, tedy *„dobrovolné rozpuštění, sloučení s jinou stranou a hnutím nebo přeměna na spolek“*. Ke všem těmto krokům poskytuje formuláře a podporu Ministerstvo vnitra ČR na svém webu⁴⁴ podobně, jako tomu bylo v případě registrace. Formuláře jsou v tomto případě 3 a jsou rozděleny podle toho, jakým způsobem má strana být zrušena viz výše.⁴⁵

Nedobrovolným důvodem zrušení politické strany či hnutí je dle odstavce 1 písm. b) zmíněného ustanovení rozhodnutí soudu o rozpuštění strany či hnutí. Důvodů rozpuštění může být celá řada a v rámci této práce se jim budu věnovat níže.

Nedobrovolné zrušení strany, tedy institut rozpuštění strany, představuje velký zásah do ústavně zaručeného práva sdružovacího. Rozpuštění jako takové by mělo představovat až řešení ultima ratio, tedy poslední možné řešení. Podle toho by také soudy měly postupovat při svém rozhodování. Podle Nejvyššího správního soudu zásah do fungování politického subjektu *„není jen reakcí na její chování v minulosti, ale je především do budoucna namířeným aktem bránící se demokracie proti reálně existujícímu nebezpečí.“*⁴⁶

⁴³ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník*. Svazek I. Praha. Wolters Kluwer ČR, 2014. § 187.

⁴⁴ Ministerstvo vnitra ČR, [online][cit. 10. dubna 2021] Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>>.

⁴⁵ Viz příloha č. 3, 4 a 5.

⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008, bod 56.

4.3. Pozastavení činnosti politické strany či hnutí

Pozastavení činnosti politické strany či hnutí představuje oproti jejich zrušení daleko menší zásah do zákonem chráněných práv. Zde je ale také nutné konstatovat, že se zákonem zaručeným postavením, které Langášek považuje za klíčové pro fungování demokratického právního státu,⁴⁷ úzce souvisí též řada povinností, které jsou politické straně či hnutí uloženy a následně vynucovány. Nedodržení těchto povinností může vést k pozastavení činnosti politické strany či hnutí. Zákon ukládá za povinnost stranám a hnutím vedení účetních záznamů podle znění zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, vyhotovení a odevzdání účetní závěrky ověřenou auditorem, vyhotovení přehledu o celkových příjmech a výdajích a další. Účetní záznamy musí být ověřeny auditorem dle zákona č. 91/2009 Sb., o auditorech stejně jako následné vyhotovení a předložení výroční finanční zprávy Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí. Tyto důvody považují za důvody hospodářské a takto je budu i jmenovat.

Další povinností uloženou zákonem, jenž není hospodářskou povinností, je ustavení stranických orgánů dle § 6 odst. 5 ZoS. Podle Blažka může dojít k pozastavení činnosti též z toho důvodu, že je činnost orgánů v rozporu s ustanoveními § 1–5 ZoS.⁴⁸ Proporcionalita, která hraje největší roli mezi pozastavením činnosti a rozpuštěním, je v tomto smyslu nedostatečná k rozpuštění strany, jež by představovalo nepřiměřený zásah do práva sdružovacího. K pozastavení z výše zmíněných důvodů již v minulosti docházelo, například v rozsudku Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. Pst 42/2007-25. Převažujícími důvody ale zůstávají důvody hospodářské, jimž se budu věnovat v následující podkapitole.

4.3.1. Hospodářské důvody

Výroční finanční zpráva je upravena zněním § 19h ZoS a zahrnuje účetní závěrku podle zákona o účetnictví, zprávu auditora o ověření účetní závěrky s výrokem „bez výhrad“, přehled o celkových příjmech, přičemž v tomto směru jsou politické strany a hnutí vázány dalšími povinnostmi o zvláštním účtu dle § 17b či vytvoření oddělených účtů pro příspěvky ze státního rozpočtu, darů, k plnění vyplývajících z pracovněprávních vztahů ke straně či financování volební kampaně. Mezi množinu aspektů výroční finanční zprávy zákon dále řadí například přehled o celkových výdajích, přehled o dárcích a jejich darech, přehled poskytnutých

⁴⁷ LANGÁŠEK, Tomáš in RYCHETSKÝ, Pavel. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015.

⁴⁸ BLAŽEK, Tomáš. In: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. *Soudní řád správní*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016 § 94.

bezúplatných plnění, jejichž obvyklá cena převyšuje částku 50 tisíc korun atd. Celý výčet je uveden v § 19h ZoS, přičemž je třeba celou výroční zprávu se všemi zákonnými aspekty předložit do 1. dubna Úřadu.

Úřad pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí všechny výše zmíněné povinnosti kontroluje a vynucuje. Úřad samotný byl zřízen novelou ZoS, konkrétně zákonem č. 302/2016 Sb., prostřednictvím kterého byla tato novela provedena. Důvod vzniku tohoto tělesa bych logicky přiřadil veřejnému zájmu na kontrole financování subjektů, které jsou z velké části financovány z veřejných rozpočtů a kumulují v sobě moc. Pravdou ale je, že zmíněná novela vznikla na základě tlaku mezinárodní skupiny GRECO. Česká republika se jako člen skupiny GRECO,⁴⁹ jež patří pod Radu Evropy, zavázala aktivně bojovat proti korupci. Na základě dohod GRECO vyhotovuje hodnotící zprávy a může dávat konkrétním státům svá doporučení. Ve zprávě z roku 2013 je konstatováno, že ČR žádná z doporučení nereflektovala,⁵⁰ stejně jako o rok později v roce 2014.⁵¹ Potom, co již byla zmíněná novela zapracována do právního řádu, se v hodnotící zprávě můžeme dočíst, že zapracované změny jsou uspokojivé.⁵² Osobně bych uvítal, kdyby zmiňovaná novela přišla daleko dříve, jelikož objem veřejných finančních prostředků vynaložený na financování politických stran a hnutí je v řádech jednotek miliard korun v letech volebních⁵³ a v řádu asi půl miliardy korun v běžném roce.⁵⁴

Úřad je ústředním správním úřadem pro dohled nad hospodařením stran a hnutí v zákonem stanoveném rozsahu a je nezávislým orgánem, který se při své činnosti řídí pouze zákonem. Podle § 19g odst. 1 ZoS „*Úřad vykonává dohled podle tohoto zákona zkoumáním výročních finančních zpráv předkládaných stranami a hnutími nebo vlastní kontrolou hospodaření stran a hnutí. Úřad má při výkonu dohledu právo seznamovat se se všemi údaji týkajícími se hospodaření stran a hnutí. Strana nebo hnutí poskytne Úřadu součinnost v souladu*

⁴⁹ GRECO. Seznam členů skupiny GRECO, Česká republika od 9. 2. 2002. [online][cit. 16. 4. 2021] Dostupné na: <<https://www.coe.int/en/web/greco/structure/member-and-observers#%2222358830%22%5B11%5D>>.

⁵⁰ Rada Evropy. Průběžná zpráva o plnění doporučení Českou republikou [online][cit. 6. 4. 2021] Dostupné na: <<https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/czechrepublic>>.

⁵¹ Rada Evropy. Druhá průběžná zpráva o plnění doporučení Českou republikou [online][cit. 6. 4. 2021]. Dostupné na: <<https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/czech-republic>>.

⁵² Rada Evropy. Čtvrtá průběžná zpráva o plnění doporučení Českou republikou [online][cit. 6. 4. 2021]. Dostupné na: <<https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/czech-republic>>.

⁵³ Příspěvky ze státního rozpočtu uhrazené politickým stranám a politickým hnutím celkem v roce 2017 [online] [cit. 6. 4. 2021] Dostupné na: <<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/politicke-strany-a-hnuti/prispevky-ze-statniho-rozpoctu-uhrazene-30677>>.

⁵⁴ Příspěvky ze státního rozpočtu uhrazené politickým stranám a politickým hnutím celkem v roce 2020 [online] [cit. 6. 4. 2021] Dostupné na: <<https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/politicke-strany-a-hnuti/prispevky-ze-statniho-rozpoctu-uhrazene-40485>>.

s kontrolním řádem“. V odstavcích 2 a 3 zmíněného ustanovení je potom vymezena pravomoc zaměstnanců úřadu, kteří jsou jmenováni na 6 let prezidentem republiky, a kteří jsou navrhováni prezidentem NKÚ, Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR a jednotlivými senátory Senátu Parlamentu ČR.

Všechny finanční zprávy jsou veřejné a jsou dostupné k nahlédnutí u Úřadu na jeho webových stránkách.⁵⁵ To Úřadu přímo stanovuje zákon v § 19h odst. 6 ZoS. Úřad v souladu se zákonem oznamuje „ministerstvu financí do 31. května příslušného kalendářního roku, zda mu výroční finanční zpráva strany a hnutí za předcházející rok byla předložena a zda je podle jeho zjištění úplná; Úřad sděluje Ministerstvu financí v uvedené lhůtě rovněž to, že výroční finanční zpráva nebyla předložena nebo není úplná“, jak mu ukládá za povinnosti § 19f písm. d) ZoS.

Důvod oznamování předložení či nepředložení výroční zprávy Ministerstvu financí ČR je mimo jiné ten, že k podání návrhu na pozastavení činnosti politických stran a hnutí má právo pouze vláda, případně prezident republiky. Tato pravomoc je do rukou vlády vložena zněním ustanovení § 15 odst. 1 ZoS, kde je rovněž zavedena pojistka v podobě aktivní legitimity prezidenta republiky podat návrh, ale jen za předpokladu, že vláda návrh nepodá do třiceti dnů od doručení podnětu. Dle mého názoru se jedná o další z pojistek ochrany demokracie, jelikož může nastat situace, kdy ve vládě bude strana, jež se týká podnět o pozastavení činnosti či rozpuštění strany a tato jej samozřejmě nepodá. V moment uplynutí třiceti dnů od podání podnětu nastupuje pojistka v podobě aktivní legitimity prezidenta republiky.

Důvodem k podání návrhu mohou kromě porušení obecných norem pro zakládání, organizaci a činnosti strany být i nesrovnalosti při hospodaření s majetkem. „Nepředložení zprávy může mít za důsledek pozastavení činnosti politické strany.“⁵⁶ Nejvyšší správní soud ale „obzvláště obezřetně dbá na to, aby zabránil přepjatému formalismu při zkoumání náležitostí předložených finančních zpráv.“⁵⁷

Ona aktivní legitimity k návrhu ze strany vlády nebo prezidenta republiky v sobě reflektuje závažnost takového zásahu do práv politických stran a hnutí, o jejichž velkém významu již bylo výše pojednáváno. Jen pro dokreslení zde uvádím slova Václava Havla z roku 1968, které napsal ve své známé stati Na téma opozice: „Nejdůležitějším prostředkem a

⁵⁵ Ministerstvo vnitra ČR, [online][cit. 7. dubna 2021] Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>>.

⁵⁶ KYSELA, Jan. *Zákon o sdružování v politických stranách a politických hnutích*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. § 19h.

⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. Pst 22/2008 – 41.

samozřejmým důsledkem demokracie, její podstatou – totiž skutečným zdrojem našich záruk – je... veřejná a zákonná soutěž o moc. ... Rovněž předpoklad, že dostatečná záruka demokracie je ve vnitřní demokratizaci vedoucí strany (ochotné tolerovat i cosi jako vnitrostranickou opozici), považují za iluzorní.“⁵⁸

Moc, kterou v sobě politické strany kumulují, je jistě dobrým důvodem pro to, aby byly velmi dobře a precizně kontrolovány ze strany veřejné moci a také proto, že jsou z velké části financovány z veřejných rozpočtů. Zdeněk Kühn uvádí slovní spojení „*informační právo občanů jako nezbytný předpoklad férového politického boje*“ právě ve spojení s transparentním hospodařením politických subjektů.⁵⁹ V souvislosti s financováním politických stran a hnutí existuje též zamítavý nálezn pléna Ústavního soudu ČR, sp. zn. Pl. ÚS 11/17 ze dne 12. 12. 2017, jež se týkal návrhu na zrušení některých ustanovení zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách, spočívajících v nerovnosti financování stran a hnutí.⁶⁰

Již zmíněná aktivní legitimace vlády a prezidenta republiky k podání návrhu na pozastavení činnosti podle § 14 odst. 1, 15 odst. 1 ZoS a § 94 odst. 1 písm. b) SŘS se podává k Nejvyššímu správnímu soudu ČR, který je dle zmíněných ustanovení i věcně příslušný k samotnému rozhodnutí. Shodně s Kyselou vidím ve svěřením rozhodování o věci samé nezávislému soudu pojistku proti zneužití instrumentu pozastavení činnosti v politickém boji mezi stranami.⁶¹ Pro stranu či hnutí rozhodnutí znamená, že pokud chce pokračovat ve své činnosti, měla by napravit svá pochybení, což je také prakticky jediná činnost, kterou může strana s pozastavenou činností vykonávat. Pokud tak strana či hnutí neučiní, musí se připravit i na možnost zániku.⁶²

Procesními důsledky pozastavení činnosti pro stranu či hnutí je nemožnost kandidovat ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dle § 31 odst. 1 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a s tím související i nemožnost dosáhnout na příspěvek dle § 20 an. ZoS. Opět je tedy na místě uvažovat o tom, zda není možné, aby byl instrument pozastavení činnosti zneužit jako zbraň v boji o moc mezi soutěžícími subjekty. Domnívám se ale, že s ohledem na proces pozastavení od návrhu přes posouzení soudem až po

⁵⁸ NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. s. 64.

⁵⁹ KÜHN, Zdeněk. *Soudní řád správní: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 94.

⁶⁰ Skupina senátorů se domáhala zrušení ustanovení § 17 odst. 8 písm. i), § 18 odst. 2, § 20 odst. 3 a 7 ZoS a dalších. Věcně se návrh týkal financování stran, výše darů a politických institutů. Ústavní soud tomuto návrhu nevyhověl.

⁶¹ KYSELA, Jan. *Zákon o sdružování v politických stranách a politických hnutích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. § 15.

⁶² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. Pst 22/2008-41.

vydání rozhodnutí má přinejmenším dvě velmi silné pojistky, kterými jsou nezávislost a kvalita Nejvyššího správního soudu ČR a jeho soudců. Tou druhou je dle mého nejdůležitější pojistka demokracie vůbec, a sice pojistka kontroly ze strany občanů a veřejnosti a s tím související investigativní novinářská práce.⁶³

Opravné prostředky proti rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR jsou obecně upraveny v hlavě III SŘS, konkrétně se jedná o kasační stížnost a obnovu řízení. V případě řízení dle § 94 SŘS an. zákon přímo nestanoví přípustnost konkrétního opravného prostředku. S ohledem na znění § 102 SŘS kasační stížnost nelze aplikovat, naopak obnovu řízení dle § 114 odst. 1 písm. b) SŘS ano. Obnovu řízení tak lze využít za zákonem stanovených podmínek proti pravomocnému rozsudku dle § 111 SŘS o odmítnutí registrace, o pozastavení činnosti, o rozpuštění nebo o znovuoobnovení činnosti.

⁶³ STRNADOVÁ, Tereza. *Kam mizely peníze z účtu Úsvitu? V minulosti měl podle smlouvy 46 milionů dostat Okamura* [online][cit. 16. 4. 2021] Dostupné na: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2388721-kam-mizely-penize-z-uctu-usvitu-46-milionu-mel-podle-smlouvy-dostat-okamura>>.

5. ROZPUŠTĚNÍ POLITICKÉ STRANY

Když se na pojem rozpuštění podívám z hlediska jazykového, evokuje to ve mně násilné, nedobrovolné konání vůči někomu nebo něčemu za účelem zániku věci či subjektu, vůči kterému je tento proces vedený. Když k této definici přidám pojmy „politická strana či hnutí“, vyvozují z toho v demokratické společnosti nutný zásah do práv politického subjektu, který se provinil vůči pravidlům společnosti takovou měrou, že je zásah skutečně nevyhnutelný a přiměřený.

Když srovnám své vlastní vnímání a vnímání autorů odborné literatury, natolik se od sebe neliší. Třeba T. Blažek k rozpuštění říká, že „*rozpuštění strany či hnutí představuje krajní řešení, kterému zpravidla předchází pozastavení jejich činnosti.*“⁶⁴ Výše zmíněnou vlastní definici jsem vystavěl též na znění § 94 odst. 1 písm. b) SŘS, jelikož zde zákonodárce zvolil cestu zařazení rozpuštění spolu s pozastavením činnosti, která, jak zde bylo též zmíněno, může být pozastavena pouze na základě rozhodnutí soudu. Samotné rozhodnutí soudu, který je suverénem, představuje zásah nedobrovolný. O dobrovolném zániku strany zde již byla také řeč výše.

Zmíněnou proporcionalitu můžeme zjistit testem proporcionality, který spočívá ve třech krocích.⁶⁵

1. Kritérium vhodnosti
2. Kritérium potřebnosti
3. Kritérium poměrování

V našem případě zásahu bychom mohli zkoumat, zdali institut rozpuštění umožňuje dosáhnout kýženého cíle. Domnívám se, že cílem by mohla být ochrana „zdravého“ prostředí politických stran a hnutí. Můžeme tohoto cíle dosáhnout prostřednictvím rozpuštění politického subjektu? Zcela určitě ano.

Druhou částí testu proporcionality je kritérium potřebnosti nebo také nutnosti. Zde musíme zkoumat, zda-li by se vytyčeného cíle nedalo dosáhnout i jiným způsobem, který by

⁶⁴ BLAŽEK, Tomáš. In: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. *Soudní řád správní*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016 § 94.

shodně s

KÚHN, Zdeněk. *Soudní řád správní: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. §94.

shodně s

KYSELA, Jan. *Zákon o sdružování v politických stranách a politických hnutích: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. § 15.

⁶⁵ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 12. 10. 1994, sp. zn. Pl. ÚS 4/94

méně zasahoval do práv subjektu. Na základě tohoto vytyčení musíme konstatovat, že méně závažným zásahem by mohlo být právě ono pozastavení činnosti, o kterém jsem psal výše.

Třetí část testu je z mého pohledu nejdůležitější, jelikož zde posuzujeme váhu jednotlivých práv stojících ve vzájemné kolizi. V případě rozpuštění politické strany či hnutí musíme proti sobě postavit právo sdružovací zaručené LZPS a Ústavou, proti kterému stojí v opozici zájem společnosti na ochraně demokratického zřízení a ochranu volné politické soutěže, do kterých by mohlo být chováním politického subjektu zasahováno.

Výsledek by nám měl sdělit, zda je rozpuštění politické strany v daném případě proporcionální či nikoliv. Pokud proporcionální není, musí soud sáhnout po prostředku menší intenzity, tedy pozastavení činnosti. Ve své rozhodovací praxi na toto bere ohled i Nejvyšší správní soud ČR, podle kterého „*nepředložení výroční finanční zprávy nemůže být automatickým důvodem k rozpuštění politické strany nebo hnutí. Právě naopak, u těchto svou povahou formálních důvodů se v plné míře prosazuje dvoufázovost řízení před NSS, kdy soud nejprve činnost strany pozastaví.*⁶⁶ *Teprve pokud ani poté nedostatky strana nebo hnutí neodstraní, bude v druhé fázi rozpuštěna.*“⁶⁷ V rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2009, čj. Pst 1/2008-66 byl tento test rozšířen a modifikován. Zmíněnému rozsudku se věnuji v kapitole 8.3.

K samotnému rozpuštění přistoupí nejvyšší správní soud dle § 94 odst. 1 písm. b) SŘS na základě návrhu, který musí podat vláda. Ta tak učiní, pokud důvod pozastavení činnosti subjektu stále trvá nebo subjekt vykonává i jinou činnost, kterou vykonávat v režimu pozastavení činnosti nesmí. Blažek k tomu dodává, že doba pro nápravu pro politický subjekt může být maximálně v délce jednoho roku, přičemž po uplynutí této doby může být subjekt na základě rozhodnutí soudu rozpuštěn.⁶⁸ Svůj názor opírá o znění § 14 odst. 2 ZoS a o rozsudek NSS ze dne 4. 12. 2003, sp. zn. Pst 5/2003, přičemž se nevyjadřuje k tomu, zda je tato doba dostatečně dlouhá pro nápravu závadné činnosti. Domnívám se, že bude velmi záležet na povaze závadné činnosti či nečinnosti, která může být také důvodem pro pozastavení činnosti. Pokud soud dozná, že například kvůli porušení § 19h odst. 1 ZoS pozastavuje činnost politického subjektu, má podle mého názoru dostatek času napravit své pochybení. V případě, že se to subjektu podaří, měla by jeho činnost být obnovena.⁶⁹

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. Pst 22/2008-41.

⁶⁷ Tamtéž.

⁶⁸ BLAŽEK, Tomáš. In: BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. *Soudní řád správní*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016 § 94.

⁶⁹ Tamtéž.

Činnost ale může být obnovena dle usnesení NSS ze dne 29. 8. 2007, č. j. Obn 1/2006 – 11 dvojitým způsobem, a sice rozhodnutím NSS nebo v případě pozastavení z důvodu § 6 odst. 5 a § 18 odst. 1, 2 ZoS, i uznáním Ministerstva vnitra. Pokud by politická strana či hnutí splnila/o? dodatečně svou povinnost, čímž by odpadl důvod pozastavení činnosti a Ministerstvo vnitra by toto uznalo, podle zmiňovaného usnesení NSS nic nebrání straně či hnutí ve výkonu své činnosti v plném rozsahu.

Vláda nemá právo samovolně prodlužovat časový úsek vymezený zákonem v délce jednoho roku, jelikož jí nebyla udělena diskreční pravomoc dle § 14 odst. 2 ZoS. V jeho druhé větě se uvádí, že *„trvají-li i nadále skutečnosti, pro které byla činnost strany pozastavena, podají orgány uvedené v § 15 (vláda) tohoto zákona žalobu ve správním soudnictví na rozpuštění strany.“* Můžeme tedy říct, že vláda v této věci má povinnost jednat a je povinna věnovat dostatek pozornosti zmíněné oblasti.

6. ROZHODOVÁNÍ NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU

Nejvyšší správní soud, který je příslušný ve věcech rozpuštění politické strany nebo politického hnutí, pozastavení nebo znovuoobnovení jejich činnosti dle § 94 odst. 1 písm. b) SŘS, § 95 SŘS ve spojení s § 13 odst. 5 ZoS, má pro věci týkající se zmíněné oblasti vymezené složení, v němž rozhoduje. Tím je dle § 16 odst. 2 písm. a) SŘS sedmičlenný senát složený z předsedy a šesti soudců. Sedmičlenné senáty můžeme na NSS nalézt tam, kde rozhoduje soud jako soud prvního stupně. Podobně tak najdeme rozhodování ve věcech volebních, zde ale mluvíme pouze o volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, o volbách do Evropského parlamentu a o volbách prezidenta republiky. Stejně tak jsou sedmičlenné senáty příslušné k řešení věcí kompetenčních žalob dle ustanovení § 97–101 SŘS. Počtem soudců v senátu zákonodárce opět ukazuje onu důležitost a závažnost věcí oblasti voleb a politických stran a hnutí.

Z hlediska soudních poplatků u NSS je zpoplatněn návrh na znovuoobnovení politické strany či hnutí dle položky č. 18 přílohy zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, částkou 15.000,- Kč. Obecně však platí, že ve věcech správního soudnictví soudní poplatek činí 2.000,- Kč.

Zcela převažující část agendy řízení podle § 94 odst. 1 písm. b) s. ř. s. tvoří právě uvedené formální a administrativní důvody (včetně některých případů, kdy politická strana nebo hnutí vůbec neustanoví své statutární orgány).⁷⁰ Jedním takovým případem z nedávné doby je hnutí List Jaromíra Soukupa, jehož činnost byla pozastavena právě na základě neustavení orgánů dle § 6 ZoS. Nejvyšší správní soud proto ve svém rozsudku ze dne 2. 11. 2020, sp. zn. Pst 19/2019-17 rozhodl o pozastavení činnosti hnutí, čímž poskytl prostor k nápravě. To ve zmíněném rozsudku též konstatuje jako hlavní účel institutu pozastavení činnosti politické strany či hnutí. Pokud by soud stranu či hnutí rozpustil, jmenuje jí i likvidátora, jenž nesmí být členem té konkrétní politické strany či hnutí.

Usnesení NSS ze dne 28. 4. 2008, sp. zn. Pst 17/2007-31 judikovalo možnost předsedy senátu ustanovit zástupce politické straně či hnutí v řízení o pozastavení činnosti či pozastavení činnosti politické strany, která je v tomto řízení odpůrcem. Takto lze učinit za splnění dvou podmínek: je-li dán předpoklad, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a jednak, je-li to třeba k ochraně jeho práv. Tyto zákonné důvody lze vztáhnout i na stranu jako odpůrce, ale je

⁷⁰ KÜHN, Zdeněk. Soudní řád správní: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. §94.

třeba, aby k tomu strana vylicila velmi konkrétně důvody, proč by jí měl být zástupce ustanoven a záleží na obtížnosti řízení.⁷¹

Nejvyšší správní soud rozhoduje též o mimořádných opravných prostředcích, kterými jsou kasační stížnost a obnova řízení. O kasační stížnosti ve věcech registrace politických stran a hnutí, jako tomu bylo například v rozsudku sp. zn. 6 As 84/2017-27 ze dne 10. 1. 2018, rozhoduje ve složení senátu předsedy a dvou soudců. Volební senát, o němž v této práci již také bylo hovořeno, rozhoduje o návrhu na obnovu řízení ve věcech politických stran a hnutí dle § 94 SŘS an. ve spojení s § 111 téhož předpisu.

6.1. Rozhodovací praxe NSS

6.1.1. Liberální strana (Linkov proti České republice)

V minulosti došlo k případu, kdy přípravný výbor strany s názvem „Liberální strana“ projevil vůli stranu registrovat, což ministerstvo odmítlo. Shledalo v odůvodnění 3 důvody, které registraci brání.⁷² Mezi zmíněné důvody ministerstvo zařadilo „*znění stanov, a to ve znění dvou programových cílů ve stanovách uvedených a v nedemokratickém, dle názoru ministerstva, hlasovacím kvóru stanoveném ve stanovách.*“⁷³ Sporný programový cíl měl následující znění: „*zrušení právní kontinuity s totalitními režimy (nepromlčitelnost, netrestnost některých činů)*“⁷⁴ Ve stanovách bylo též výslovně uvedeno, že Liberální strana hodlá dosáhnout programových cílů prosazováním zásad právního státu, parlamentní demokracie a změnou příslušných právních předpisů.

Domnívám se, že znění sporného bodu si lze vyložit různými způsoby, přičemž vyjádření ministerstva reflektuje jedno z nich. Ministerstvo vnitra ve svém odůvodnění uvádí následující: „*Popření právní kontinuity (které je třeba nepochybně odlišit od hodnotové kontinuity s totalitním režimem) je v rozporu s Ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, a Ústavním zákonem č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní Republiky a ve svém důsledku by tudíž znamenal ohrožení státnosti České republiky*“.⁷⁵ Proti tomuto rozhodnutí byly podány opravné prostředky a následně i

⁷¹ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2008, sp. zn. Pst 17/2007-31

⁷² SYLLA, Miroslav. Jeden případ odmítnutí registrace politické strany aneb požadavek právní diskontinuity s totalitními režimy ohrožuje státnost České republiky. *Soudní rozhledy*, 2003, č. 4, s. 139 - 142

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Tamtéž.

⁷⁵ SYLLA, Miroslav. Jeden případ odmítnutí registrace politické strany aneb požadavek právní diskontinuity s totalitními režimy ohrožuje státnost České republiky. *Soudní rozhledy*, 2003, č. 4, s. 139 - 142

žaloba a ústavní stížnost. V rozsudku Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 11 Zp 36/2001 ze dne 2. 4. 2002 dává NS za pravdu ministerstvu z důvodu zákazu retroaktivity jako nezadatelného demokratického principu, který nejde měnit, aniž by nebyl dotčen demokratický základ právního státu. Současně ve svém rozsudku konstatuje následující: „*Postup Ministerstva vnitra při projednávání návrhu na registraci politické strany vyplývající z ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, se vztahuje pouze na odstraňování formálních nedostatků návrhu (např. obsahuje-li neúplné nebo nepřesné údaje). Netýká se posouzení návrhu z věcného hlediska, neboť takové posouzení je až předmětem vlastního rozhodnutí o registraci nebo o jejím odmítnutí.*“

K tomu se vyjadřuje též Evropský soud pro lidská práva ve svém rozsudku ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. 10504/03. V něm mimo jiné uvádí, že „*politický program retroaktivních změn trestněprávních ustanovení v souladu s demokratickými zásadami a v souladu s výjimkou upravenou v čl. 7 odst. 2 Úmluvy nemůže být sám o sobě důvodem k zamítnutí návrhu na registraci politické strany.*“ Z odůvodnění tohoto rozsudku, který se vztahuje k výše zmíněné Liberální straně, můžeme citovat pasáže, které jsou pro naši věc stěžejní, jako například „*Z přípravných prací na Úmluvě vyplývá, že účelem čl. 7 odst. 2 bylo zavést výjimku ze zásady nepřipustnosti zpětné účinnosti trestních norem, neboť někdy mohou nastat situace, kdy je zákonodárce nucen uchýlit se k retroaktivní trestní normě. Tato úvaha se podle autorů Úmluvy týká válečných zločinů spáchaných během druhé světové války a zločinů proti lidskosti.*

Evropskému soudu pro lidská práva nepřísluší vyjadřovat se k přímým paralelám mezi událostmi, ke kterým došlo v Evropě v době druhé světové války, a událostmi z let 1948 až 1989 na území bývalého Československa. Nelze však přehlédnout, že po změně režimu v roce 1989 přijal vnitrostátní zákonodárce dva zákony (č. 480/1991 Sb. a č. 198/1993 Sb.), ve kterých se uvádí, že komunistický režim trvale a systematicky porušoval lidská práva, základní principy demokratického právního státu, mezinárodní dohody i své vlastní zákony a že pro dosažení svých cílů neváhal páchat zločiny a perzekuovat své občany. Zákon č. 198/1993 Sb. dále stanoví, že do promlčecí doby trestných činů, které z politických důvodů nebyly potrestány, se nezapočítává doba od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989. Vzhledem k věku případných pachatelů takových trestných činů se toto ustanovení de facto rovná nepromlčitelnosti těchto činů, kterou chtěla prosazovat Liberální strana.“⁷⁶

⁷⁶ Evropský soud pro lidská práva. rozsudek ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. 10504/03

Z výše citovaného vyplývá, že zamítnutím registrace bylo porušení znění čl. 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, k čemuž dospěl i ESLP. Současně konstatoval, že „*zamítnutí návrhu na registraci politické strany je nutno chápat jako krajní opatření, které se dá uplatnit pouze v nejzávažnějších případech [srov. rozsudek z 12. 11. 2003 Socialistická strana Turecka (STP) a ostatní proti Turecku, bod 51], a to se jeví v daném případě jako nepřiměřené, neboť politický projekt Liberální strany nezpochybňoval demokratický režim a nevyzýval k užití síly k realizaci politických cílů ani takové užití síly neospravedlňoval.*“⁷⁷ Liberální strana tedy měla být registrována a uvedená judikatura Nejvyššího soudu ČR je překonána.

Myslím si, že případ Liberální strany je velmi dobrou ukázkou „dvojího metru“ ministerstva, které povolí vznik extremistickým politickým subjektům typu Dělnické strany a na straně druhé odmítne registrovat Liberální stranu, která svým program ani zdaleka není tak extremistická. Pokud je tím nejdůležitějším výkladem právní normy výklad teleologický, tedy výklad dle smyslu a účelu, stejně tak by se mělo pohlížet na znění stanov Liberální strany. Dle mého názoru se chtěla Liberální strana svými postoji zasadit o potrestání činů, jež byly v páčány v totalitním Československu a zůstaly bez trestu. Nedomnívám se, že měla strana za cíl jakkoliv destabilizovat ústavní pořádek za „negativním“ účelem. Proto vítám rozhodnutí ESLP, s nímž se, na rozdíl od rozhodnutí českých soudů, ztotožňuji.

6.1.2. ANO 2011

Nejvyšší správní soud rozhodl usnesením ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. Pst 1/2020 - 18 o odmítnutí návrhu na rozpuštění politického hnutí ANO 2011 s odůvodněním, že navrhovatel T. J. nebyl aktivně legitimovaný s ohledem na znění § 15 odst. 1 ZoS. Navrhovatel T. J. ve svém návrhu namítal mimo to, že jako vládní strana toto hnutí neiniciovalo žádná včasná opatření proti epidemii covid-19 a svou nečinností ohrozilo životy a zdraví občanů České republiky.

Návrh byl odmítnut jako podaný osobou zjevně neoprávněnou dle § 46 odst. 1 písm. c) SŘS, aniž by se jím věcně zabýval. S touto argumentací v demokratické společnosti není důvod nesouhlasit, proto se ztotožňuji.

6.1.3. LIST JAROMÍRA SOUKUPA

NSS rozhodl rozsudkem ze dne 2. listopadu 2020, sp. zn. Pst 19/2019–17 o pozastavení činnosti politického hnutí LIST JAROMÍRA SOUKUPA. Žalobcem byla vláda s odůvodněním, že politické hnutí nesplnilo svoji zákonnou povinnost podle § 6 odst. 5 ZoS,

⁷⁷ Tamtéž.

podle nějž musí být orgány strany a hnutí ustaveny do šesti měsíců od vzniku strany a hnutí. „Odpůrce vznikl dne 15. 3. 2019, kdy byl registrován. Na povinnost ustavit orgány jej Ministerstvo vnitra upozornilo dopisem ze dne 18. 9. 2019, který byl doručen dne 20. 9. 2019. Zmocněnkyně přípravného výboru nato v dopise doručeném dne 15. 10. 2019 uvedla, že v zákonné lhůtě odpůrce nestihl ustavit své orgány a že budou ustaveny v co možná nejkratší lhůtě, o čemž bude Ministerstvo vnitra ihned informovat. Ke dni podání návrhu však důvod k podání návrhu na pozastavení činnosti odpůrce trval.“⁷⁸

Jednání nebylo nařízeno, odpůrce se nevyjádřil k podanému návrhu. Řízení bylo přerušeno vyhlášenými volbami do senátu ve volebním obvodu č. 32 se sídlem v Teplicích. Podle judikatury se volby do senátu, byť jen v jednom okrese, považují za volby celostátní.⁷⁹

Osobně s myslím, že postup soudů je v pořádku, přičemž rok na nápravu zmíněných pochybení je možná až příliš. Navrhoval bych změnu na dobu kratší o polovinu, jelikož k ustavení orgánů je zákonem přiznaná doba půl roku. Z toho důvodu bych dal dobu stejnou k nápravě.

6.1.4. ANTIBURSÍK – STOP EKOTERORU !

Hospodářské důvody, jak jsem o nich hovořil výše, vedly k rozpuštění strany ANTIBURSÍK – STOP EKOTERORU !, jak judikoval NSS ve svém rozsudku ze dne 13. června 2019, sp. zn. Pst 3/2019 - 32. „Tento návrh odůvodnila navrhovatelka tím, že rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 23. února 2016 č. j. Pst 13/2015-44 byla politické straně pozastavena činnost, neboť opakovaně nesplnila povinnost vyplývající z § 18 odst. 1 zákona o politických stranách tím, že nepředložila Poslanecké sněmovně výroční finanční zprávu za rok 2013 v úplnosti stanovené zákonem a výroční finanční zprávu za rok 2014 nepředložila vůbec. Politická strana však ani poté neučinila kroky k odstranění závadného stavu a nepředložila výroční finanční zprávu za rok 2015“⁸⁰

Prakticky ze stejného důvodu bylo rozpuštěno **hnutí LEPŠÍ ŘEPY**. „Tento návrh odůvodnila navrhovatelka tím, že rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2017, čj. Pst 13/2017-20, byla politickému hnutí pozastavena činnost, neboť opakovaně nesplnilo povinnost vyplývající z § 18 odst. 1 zákona o politických stranách tím, že nepředložilo Poslanecké sněmovně výroční finanční zprávy za roky 2014 a 2015. Politické hnutí však ani

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2020, sp. zn. Pst 19/2019–17

⁷⁹ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 4. 2007 Sp. zn. Pst 12/2007–20

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 6. 2019, sp. zn. Pst 3/2019 - 32

*poté neučinilo kroky k odstranění závadného stavu. Navíc nepředložilo výroční finanční zprávy za rok 2016.*⁸¹

U obou zmíněných politických subjektů, aniž bych je chtěl jakkoliv odsuzovat na základě názvu, bych se přiklonil k již prezentovanému názoru, že strany rozpuštěné z důvodu hospodářského jsou většinou „strany existující už jen na papíře.“⁸² Je otázkou, zda zbytečně nezabírají čas a prostor u soudu, na druhou stranu si myslím, že svobody a práva spojené s demokratickou společností nejsou nejlevnějším způsobem řízení státu. Takže asi zbytečně tyto „mrtvé strany“ zaplňují soudy, ale je to nezbytné v právním státě.

⁸¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 6. 2019, sp. zn. Pst 9/2019–30

⁸² KÜHN, Zdeněk. *Soudní řád správní: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 94.

7. ROZHODOVÁNÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU

Ústavní soud má v právním řádu mnoho úloh, mezi něž mimo jiné patří i rozhodování o ústavních stížnostech.

Ústava ČR zakotvuje institut ústavní stížnosti v čl. 87 odst. 1 písm. c), d) a j). Pro potřeby této práce je ústavní stížnost dle písm. j) zmíněného ustanovení stěžejní. Podle něj je politická strana legitimována k podání ústavní stížnosti z důvodu nesouladu rozhodnutí, jímž jí bylo zasaženo do její činnosti, s ústavními či jinými zákony. Přezkoumání zákonnosti rozhodnutí je jedním z rozdílů oproti běžné ústavní stížnosti, kde je Ústavní soud oprávněn přezkoumat rozhodnutí pouze ze strany souladu s ústavním pořádkem. Byť k tomu znění čl. 87 odst. 1 písm. j) svádí, není řízení zahajováno ex offio, nýbrž musí být zahájeno podáním návrhu stranou, která tvrdí nezákonný zásah do svých práv. Ústavní stížnost v tomto režimu je dle Sládečka „ústavní stížností sui generis“.⁸³

Návrh je dle § 73 odst. 1 a 2 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, dotčená strana oprávněna podat ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy nabylo právní moci rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon politické straně k ochraně jejího práva poskytuje.⁸⁴ Obecným pravidlem je, že ústavní stížnost nemá odkladný účinek, což v případě ústavní stížnosti podané politickou stranou dle § 87 odst. 1 písm. j) Ústavy neplatí. Zákon jí odkladný účinek přiznává v § 79 odst. 1 zákona o Ústavním soudu. O ústavní stížnosti rozhoduje vždy plénum Ústavního soudu dle § 11 odst. 2 písm. e) zákona o ÚS ve spojení se sdělením ÚS č. 52/2014 Sb., o atrahování působnosti. Ústavní soud dle § 82 odst. 2 písm. c) zákona o ÚS rozhodne meritorně nálezem, přičemž procesně rozhodne v plénu usnesením. V případě vyhovění ústavní stížnosti napadené rozhodnutí týkající se činnosti politické strany zruší dle § 82 odst. 5 zákona o ÚS.

Judikatura Ústavního soudu se vyjádřila v minulosti k možnosti podání ústavní stížnosti politickou stranou či hnutím dle § 87 odst. 1 písm. d) ve svém rozhodnutí, sp. zn. III. ÚS 197/96. Zde ÚS konstatuje, že politická strana či hnutí mohou podat ústavní stížnost jen dle § 87 odst. 1 písm. f), což je právníkou veřejností považováno za exces. Znamenalo by to totiž výrazné omezení práv politických stran a hnutí, které by tímto ztratili možnost podávat návrh na

⁸³ SLÁDEČEK, Vladimír In: SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška. *Ústava České republiky*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016. Čl. 87

⁸⁴ Lhůta poběží od právní moci meritorního rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ve věci rozpuštění politické strany, pozastavení její činnosti nebo zamítnutí žaloby o znovuoobnovení její činnosti, jež jsou řízeními jednoinstančními. Lze sem zařadit i rozhodnutí o návrhu na přezkoumání rozhodnutí Nejvyššího soudu o oprávněném prostředku proti rozhodnutí Ministerstva vnitra o odmítnutí registrace změny stanov.

obecnou ústavní stížnost, nikoliv pouze v rozhodnutích týkající se nezákonného zásahu do jejich činnosti. Názor vyjádřený ve zmiňovaném usnesení byl překonán již v téže roce judikaturou, např. nález sp. zn. II. ÚS 275/96 či nález sp. zn. III. ÚS 277/96. V tomto smyslu tedy může politická strana podávat ústavní stížnosti například proti odmítnutí registrace jejího kandidáta na kandidátní listinu, proti výsledku voleb a v dalších věcech volebních.

V dosavadní rozhodovací praxi byla řešena ústavní stížnost dle § 87 odst. 1 písm. j) řešena v souvislosti s rozpuštěním Dělnické strany, jež bylo jedním z mnoha odmítavých usnesení. Ústavní soud usnesením ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 13/10, týkající se návrhu ústavní stížnosti Dělnické strany, odmítl jako zjevně neopodstatněný. Jediným případem, kdy byla meritorně rozhodnuta ústavní stížnost dle písm. j) byla stížnost politické strany SD – LSNS, která ale podala ústavní stížnost podle písm. d) i písm. j) jedním návrhem. V nálezu bylo konstatováno, že v daném případě nebylo nutné uplatňovat ustanovení písm. j), neboť se stížnost týkala svobodné soutěže politických sil.⁸⁵

Mezi další ústavní stížnosti, které byly posuzovány meritorně, patří nálezy sp. zn. II. ÚS 275/96, I. ÚS 438/98 a I. ÚS 668/04. Pro pestrost je dobré zmínit též nález Pl. ÚS 30/98, v němž politická strana Demokratická unie k návrhu na ústavní stížnost připojila též návrh na zrušení části zákona. Těto bylo vyhověno.

⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 5. 1996, Sp. zn. I. ÚS 127/96.

8. ROZPUŠTĚNÍ DĚLNICKÉ STRANY

V moderní historii české justice došlo již několikrát k rozpuštění politické strany či hnutí.⁸⁶ Podle Z. Kühna je zcela převládajícím důvodem rozpuštění strany nesplnění hospodářské povinnosti vyplývající ze zákona v podobě nepředložení finanční zprávy ověřené auditorem, které typicky absentuje. Kühn v tomto smyslu vnímá Nejvyšší správní soud ČR jako čističe politické scény, jelikož z hlediska typologie subjektů, kterých se nesplněná povinnost týká, se jedná o „*politické strany nebo hnutí, které již existují jen formálně, „na papíře“*“.⁸⁷ Dělnická strana byla ovšem rozpuštěna z podstatně jiných důvodů, které budou popsány níže. K řádnému a úplnému porozumění důvodů rozpuštění Dělnické strany považují za důležité uvést historii jejího vzniku. Dělnická strana však nebyla prvním subjektem, který byl rozpuštěn z důvodů jiných než hospodářských. Samotnému vzniku Dělnické strany předcházelo zrušení Republikánské mládeže ministerstvem vnitra, přičemž toto rozhodnutí potvrdil na základě v té době platné legislativy Nejvyšší soud ČR.⁸⁸

Zmíněná organizace propagovala program strany Republikáni Miroslava Sládka, přičemž ve svých programových cílech měla například *”odmítáme jakékoliv zvýhodňování různých národnostních etnik, především cikánů, při přijímání na střední a vysoké školy”* (Školství, bod VI) či *”Konečně dořešit otázku nepřizpůsobivých etnik, např. cikánů - mj. obnovením domovského práva, odbouráním všech neoprávněných výhod apod.”*, jak se uvádí ve zprávě Ministerstva vnitra ČR o problematice extremismu na území ČR.⁸⁹ Ve zprávě se dále uvádí, že *„Jejich stoupenci (Republikánské mládeže) jsou nositeli nové strategie utajování aktivit, navíc strategie orientované na násilné akce. Nadále se zaměřují proti všem tzv. „méněcenným rasám“, za něž považují explicitně Romy a dále všechny osoby tmavé barvy pleti, Židy, osoby tělesně a duševně postižené a sexuální devianty.“* Jak již bylo zmíněno, tato organizace byla rozpuštěna, čemuž předcházelo uplatnění výzvy dne 27. července 2001 ve smyslu § 12 odst. 3 zákona č. 424/1991 Sb. v dobovém znění. Výzva nebyla materiálně zapracována, jelikož vytýkané pasáže zůstaly zachovány v původní podobě a tyto byly

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 04. 12. 2003, sp. zn. Pst 5/2003 – 43; Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. Pst 22/2008 – 41.

⁸⁷ KÜHN, Zdeněk. *Soudní řád správní: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. § 94.

⁸⁸ Ministerstvo vnitra. *Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2002*, s. 20, [online][cit. 9. dubna 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>.

⁸⁹ Ministerstvo vnitra. *Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2002*, s. 20, [online][cit. 9. dubna 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>.

dostupné na webové stránce Republikánské mládeže. Na základě toho přistoupilo ministerstvo vnitra k jejímu rozpuštění.⁹⁰

V důsledku zániku Republikánské mládeže vznikla politická strana, jež založil bývalý předseda Republikánské mládeže pro oblast Čech Jiří Štěpánek.⁹¹ Politická strana s názvem Nová síla vznikla registrací na ministerstvu dne 20. 12. 2002, na ustavujícím sjezdu si ale změnila název na Dělnická strana.⁹² Myslím, že povahu politického subjektu velmi dobře ilustruje preambule manifestu strany slovy „*Dělnická strana prosazuje názor, že radikálních změn může docílit pouze skutečná – radikální – opozice.*“⁹³

Na základě výše zmíněného mi vyvstává otázka, jak je možné, že strana zůstala činná, případně proč byla vůbec zaregistrována i s ohledem na tehdejší platnou a účinnou legislativu. Přitom znění zákona č. 424/1991 Sb. v podobě platné ke dni registrace Nové síly je s aktuálním zněním srovnatelné. Například § 4 ve znění „*vznikat a vyvíjet činnost nemohou strany a hnutí, které porušují ústavu a zákony nebo jejichž cílem je odstranění demokratických základů státu*“ je v jasném rozporu s programovými cíli Dělnické strany. Citovanou zprávu o problematice extremismu v ČR za rok 2002 navíc zhotovilo ministerstvo vnitra, tedy stejné ministerstvo, které je odpovědné i za registraci stran či hnutí. Nelze tedy tvrdit, že by tato instituce trpěla informačním deficitem.

Osobně považuji registraci subjektů s extremistickými tendencemi za protiprávní a chybnou. Myslím si také, že drobným ústupkem ze strany ministerstva, kterým se registrace zdá být, je velké hazardování s demokratickým režimem státu. Hovořím o drobném ústupku, jelikož volební potenciál strany byl v době jejího začátku spíše mizivý, jak se potvrdilo i v prvních volbách, ve kterých Dělnická strana kandidovala.⁹⁴ Ve zmíněných volbách získala 0,18 % hlasů, což představovalo 4 289 hlasů celkem.⁹⁵ Přesto, extremismus je velmi nakažlivý a dle mého názoru nelze ustupovat extremismu na základě dovolávání se práva sdružovacího.

Po volebním neúspěchu se Dělnická strana spojila s dalšími subjekty. Mezi ně patřily Republikáni Miroslava Sládka, Národní strana, Národní sjednocení a České hnutí za národní jednotu, které spolu s Dělnickou stranou tvořily Národní pětku. Spolupráce měla za cíl společnou kandidaturu ve volbách v roce 2006. O extremistických stranách, které se začaly

⁹⁰ Tamtéž.

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Český statistický úřad. *Výsledky voleb do EP z roku 2004.* [online][cit. 8. dubna 2021] Dostupné na: <<https://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ>>-

⁹⁵ Tamtéž.

sjednocovat, prokazatelně vědělo i ministerstvo vnitra, které opět ve své každoroční zprávě o extremismu uvedlo následující: „*Jedná se o registrované politické subjekty, které byly uvedeny, anebo vzešly ze subjektů uvedených ve Zprávě o problematice extremismu na území ČR v roce 2002.*“⁹⁶

Pokud navážu na svoji výše položenou otázku, tedy zda bylo vůbec možné registrovat Dělnickou stranu v souladu se zákonem, případně zda neměla být rozpuštěna již dříve pro rozpor se zákonem, musím konstatovat, že setrvávám na svém původním stanovisku ohledně nemožnosti neustupování extremismu, a tedy zneužívání práva ze strany extremistů. Svůj kritický pohled ale zmírňuji na základě zprávy BIS pro rok 2005, v níž je mimo jiné uvedeno: „*Stejně jako v předchozích letech zaznamenala BIS v roce 2005 i výzvy k ozbrojenému boji, které však nebyly naplněny. Pokračovaly útoky proti antifašisticky zaměřeným levicovým extremistům, ale násilné protisystémové aktivity, svědčící o nárůstu radikálních tendencí v neonacistickém hnutí v ČR, BIS nezaregistrovala.*“⁹⁷

Na základě sdělení BIS se domnívám, že vláda monitorovala vývoj extremismu v ČR a jak se ukázalo později, po překročení únosné meze zasáhla. Můj prezentovaný názor se ale nemění co do věčnosti a domnívám se, že strategie ministerstva byla chybná. Jako podklad pro své tvrzení si dovoluji uvést nejen obcházení zákona, ale též ze sociologického pohledu se tím dost podstatně negativně ovlivnila nálada ve společnosti. Strategie, kterou ministerstvo vnitra uplatňovalo nejen vůči Dělnické straně, ale též vůči dalším extremistickým subjektům, považuji jednoznačně za špatnou.

Ve prospěch mého výše nastíněného názoru hovoří i sled událostí z let 2006 až 2008, kdy dochází k výraznému propojování Dělnické strany a neonacismu.⁹⁸ S tím nativně přicházela i radikalizace a extremističtější tendence. To se později stalo také jedním ze stěžejních bodů žaloby, na základě níž soud rozhodl o rozpuštění strany.⁹⁹ Každoroční zpráva ministerstva vnitra označila Dělnickou stranu za ultranacionalistickou scénu, která již neskrytě poskytuje místa na kandidátních listinách osobám spjatým s neonacismem. Nebezpečnou se

⁹⁶ Ministerstvo vnitra. *Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2005*, s. 7, [online][cit. 9. dubna 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>.

⁹⁷ Bezpečnostní informační služba. *Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2005* [online][cit. 9. dubna 2021]. Dostupné na: <<https://www.bis.cz/vyrocní-zpravy/vyrocní-zprava-bezpecnostni-informacni-sluzby-za-rok-2005-d36d0f60.html>>.

⁹⁸ Ministerstvo vnitra. *Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008*, s. 1, [online][cit. 9. dubna 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>>.

⁹⁹ Rozsudek nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009 - 348

Dělnická strana stala také oslovováním většího počtu sympatizantů ze střední vrstvy, nárůstem vzdělanosti jejích aktivistů.

Aktivity strany se postupně staly organizovanější a profesionálnější. Prostřednictvím aktivit a různých shromáždění podle zprávy docházelo k zneužívání práv, které jim jsou zákonem zaručeny.¹⁰⁰ Došlo tedy k vyšší radikalizaci společnosti a následné zásahy ze strany státu a orgánů státní moci tyto jedince utvrzovaly v jejich pravdě. Tomuto jevu se odborně říká konfirmační zkreslení z anglického „*backfire effect*“ či „*confirmation bias*“.¹⁰¹ Spočívá v tom, že si subjekt vyhledává a interpretuje informace takovým způsobem, který favorizuje stávající přesvědčení, očekávání či hypotézy.

8.1. Definice extremismu

Definovat extremismus jako takový by bylo z mého pohledu snadné, jelikož si myslím, že extremismus obecně je prosazování myšlenek, které jsou materiálně zcela oddány jednomu jedinému směru bez možnosti kompromisu. Tuto definici podporuje původ slova extremismus, jež je odvozeno z latinského slova *extremus* a které by se do českého jazyka dalo přeložit jako nejzazší, nejvzdálenější či nejkrajnější.¹⁰² Politický extremismus tyto myšlenky aplikuje na politické prostředí, přičemž radikální jsou v tomto němečtí politologové Backes a Jesse, jež charakterizují obsah pojmu politický extremismus jako „*antitezi k demokratickému právnímu státu, která se projevuje ve formě činnosti a názorů. Proti systému multipartismu extremisté brojí s nárokem na zastoupení pouze jedné politické strany a myšlenkový pluralismus zavrhnou z pozice jediné (jimi poznané) pravdy.*“¹⁰³

Při ještě užším vymezení pro potřeby této diplomové práce, tedy pro vymezení pravicového extremismu, si dovoluji citovat britského politologa Lee McGowana, který vymezuje prvky pravicového extremismu. Mezi ně zahrnuje nacionalismus, xenofobii a etnocentrismus. Pravicový extremismus se též negativně se vymezuje proti pluralismu, parlamentarismu a komunismu. Typický je dle McGowana i důraz na právo a pořádek, což je dle mého názoru při pohledu do reálného stavu spíše úsměvné a teoretické. Naopak touha po autoritativním státu vedeném jedním člověkem je z reality více než patrná. McGowan ještě

¹⁰⁰ Ministerstvo vnitra. *Zpráva o problematice extremismu na území ČR v roce 2008*, s. 2, [online][cit. 9. dubna 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>> .

¹⁰¹ NICKERSON, R. S. Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises. *Review of General Psychology*, 1998, 2(2), 175–220. str. 175

¹⁰² MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno. Barrister & Principal, 2003. s. 20.

¹⁰³ BACKES, Uwe. *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. 3. völlig überarb. Aufl. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1993. s. 37

doplňuje, že vyznavači pravicového extremismu mají velké sklony ke konspiračním teoriím a „akceptování násilí jako přiměřeného prostředku politického jednání.“¹⁰⁴

8.2. První pokus o rozpuštění Dělnické strany

První návrh na rozpuštění Dělnické strany byl podán v prosinci 2008 u Nejvyššího správního soudu ČR, v němž vláda vytýká mimo jiné rozpor činnosti Dělnické strany se zněním § 4 písm. a) a d) ZoS, které zapovídají činnost politickým subjektům pro rozpor s ústavou.¹⁰⁵ Vláda v návrhu zmiňovala též postupnou radikalizaci aktivit Dělnické strany, se kterou dle tvrzení vlády souvisí opakované porušování shromažďovacího zákona. Toto tvrzení bylo též důkazem porušení § 4 písm. a) ZoS v návrhu. Stejně jako odůvodnění porušení zmíněného ustanovení, i v ostatních případech byly důkazy předložené vládou velmi slabé. Mezi ně byla zařazena „pozvánka na demonstraci zveřejněná na www.odpor.org, sdělení tiskového odboru Dělnické strany ohledně politických cílů strany, stanoviska litvínovského starosty a královéhradeckého magistrátu pro Ministerstvo vnitra týkající se průběhů shromáždění v těchto městech v říjnu a listopadu 2008 a informaci policie z října 2007 o aktivitách Mladých národních demokratů a Národního odporu.“¹⁰⁶ Dělnická strana všechno výše popsané popřela a odmítla.

Před samotným zahájením meritorního projednání musela být vyřešena otázka procesní, a sice ta, že v průběhu celého řízení byly vyhlášeny volby do Evropského parlamentu. Projednatelnost s ohledem na znění § 15 odst. 2 ZoS tímto mohla být ohrožena, jelikož začala běžet ochranná lhůta a soud musel zkoumat, zda výjimka vymezená v § 4 ZoS platí pro toto řízení. Závěrem bylo, že právě uvedená výjimka se uplatní v předmětném řízení, a tak projednání a rozhodnutí o věci samé zmíněná překážka nebrání.¹⁰⁷ Při ústním jednání vláda tvrdila zejména snahu Dělnické strany, podloženou cíleným a systematickým jednáním, o změnu režimu v České republice prostřednictvím revoluce. Zástupci Dělnické strany naopak tvrdili, že jejich činnost směřovala ke kritice současné vlády a vlád minulých, změnu chtěla dle vyjádření svých zástupců provádět demokratickou cestou.

¹⁰⁴ MCGOWAN, Lee. *Radikální pravice v Německu od roku 1870 po současnost*. Praha. Prostor, 2004. s. 19

¹⁰⁵ MOLEK, Pavel, FOUKALOVÁ, Kristýna. Dělnická strana – rozpuštění politické strany ve třech dějstvích. *Soudce*. 2010, č. 10, s 21.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008.

8.3. Rozsudek Dělnická strana I

První rozsudek v kauze Dělnická strana¹⁰⁸ byl svým rozsahem velmi výjimečný i když byl zamítavý. Dělnická strana tímto rozsudkem rozpuštěna nebyla, přesto délka odůvodnění přesahuje délku běžného rozsudku. Důvodem je samozřejmě tvorba judikatury a také akademický přesah dané kauzy, jelikož tato byla svou povahou *sui generis*.

Nejvyšší správní soud ve zmíněném rozsudku definoval čtyři podmínky, které musí být kumulativně splněny, aby bylo rozpuštění strany možné.

Těmi jsou:

1) **Zjištěné chování politické strany¹⁰⁹ je protiprávní**

Podle rozsudku nepostačuje prosté porušení zákona či mravnosti a veřejného pořádku, ale intenzitou musí porušení vyvážit omezení ústavou zaručeného práva sdružovacího.

2) **Závadné chování je straně přičitatelné**

V bodu 51 a 52 rozsudku soud vytyčil body, které je třeba zkoumat z hlediska přičitatelnosti jednání. Uvedl, že dílčí jednání společně musí tvořit celek, který jasně vypovídá o cílech strany. V neposlední řadě musí tento cíl být stranou prosazován a být v rozporu se základními demokratickými principy. Přičitatelnost jednání členů strany straně samotné je otázka, kterou se soud zabýval také. Je nutno odlišit excesy členů či příznivců strany, které straně přičíst nelze. Naopak relevantní mohou být taková závadná chování, která materiálně odpovídají proklamovaným cílům strany nevycházejícím pouze ze stanov a programu. Je nutno vycházet též z chování a jednání čelních představitelů strany, které jsou straně automaticky přičitatelné vždy v případě předsedů a místopředsedů stran. V případě poslanců a lokálních politiků je chování a jednání přičitatelné, pokud se od něj strana oficiálně nedistancovala.¹¹⁰

3) **Představuje dostatečně bezprostřední hrozbu pro demokratický právní stát**

Zásah proti politické straně musí vycházet z aktuálních hrozeb, které strana představuje. Nelze rozpustit politickou stranu na základě hrozby, která se nenaplnila a již není aktuální. Kritika právního a ústavního pořádku nepředstavuje v tomto smyslu hrozbu,

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008.

¹⁰⁹ *Či politického hnutí, analogicky lze vztáhnout i na hnutí s ohledem na zákonné postavení hnutí v českém právním řádu.*

¹¹⁰ Evropský soud pro lidská práva, rozsudek ze dne 13. 2. 2003, stížnosti č. 41340/98, 41342/98, 41343/98 a 41344/98. Refah Partisi (Strana prosperity) a další proti Turecku.

proto nelze stranu rozpustit z tohoto důvodu. Slovo „revoluční“ samostatně také nepředstavuje důvod pro rozpuštění strany.¹¹¹

4) **Zamýšlený zásah je přiměřený sledovanému cíli.**¹¹²

Soud považuje rozpuštění strany za jeden z největších zásahů do práv strany, ke kterému může dojít. Proto je třeba, aby intenzita hrozby, kterou strana představuje, byla úměrná takovému zásahu. Politické strany mají v reprezentativní demokracii svůj nezastupitelný význam, proto požívají zvýšené ochrany. Do jejich práv je možné zasáhnout *„pouze na základě zákona v zájmu bezpečnosti státu, veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům nebo pro ochranu práv a svobod druhých. Zároveň se musí jednat o zásah, který je v demokratické společnosti nezbytný.“*¹¹³

Z výše uvedeného vyplývá, že soud fakticky předložil vládě i veřejnosti manuál k tomu, co všechno musí být naplněno, aby bylo možné stranu rozpustit. Velmi vítám, že soud v rozsudku zmínil „předcházení trestným činům“ jako jeden z dílčích důvodů pro rozpuštění strany. Tento krok považuji za logický a v zájmu zachování pospolitosti společnosti za nezbytný. Kritéria nastavená NSS nejsou dle mého názoru přehnaně přísná, takže nemohou cílit na hnutí, jež se svou činností snaží odklonit od liberální demokracie k demokracii autoritativní. Můj osobní názor je ten, že hnutí ANO (pokud připustíme, že je to „hnutí jednoho muže“), byt se snažilo prostřednictvím svých kroků různě nabourávat pojistky demokracie,¹¹⁴ by tímto testem nebylo shledáno za stranu nutnou k rozpuštění. Bezprostřední hrozbou, jak o ní hovoří třetí bod testu, je pro mě osobně právě i odklon od liberální demokracie.

8.4. Druhý návrh rozpuštění strany

V pořadí druhý návrh na rozpuštění strany byl podán dne 17. 9. 2009¹¹⁵, který svým rozsahem převýšil návrh první. Stalo se tak na základě předchozího rozsudku¹¹⁶, z něhož fakticky vyplynulo neunesení břemena tvrzení a důkazní, která v řízení dle § 94 odst. 1 písm. b) SŘS leží na navrhovateli, tedy vládě. J. Filip kritizuje první vládní návrh za absenci

¹¹¹ Evropský soud pro lidská práva, rozsudek ze dne 13. 4. 2006, č. stížnosti: 45063/99. Tsonev proti Bulharsku.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008.

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008, bod 58.

¹¹⁴ GURYČOVÁ, Kristýna. *Vláda bez záruk i nefungující pojistky. Tři politologové hodnotí možný kabinet hnutí ANO s ČSSD*. 15. května 2018 [online][cit. 16. dubna 2021]. Dostupný na: < https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cssd-vlada-andrej-babis-hnuti-ano-koalicioni-smlouva-referendum_1805150600_kno >.

¹¹⁵ Vláda ČR. *Návrh na rozpuštění Dělnické strany*. 17. 9. 2009 [online][cit. 12. dubna 2021]. Dostupný na: < http://www.nssoud.cz/Zverejneny-navrh-vlady-na-rozpusteni-Delnicke-strany/art/404?tre_id=205 >.

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008

eventuálního petitu, jelikož podle něj musí strana eventuální petit přímo formulovat. Podle něj nelze, aby soud zamítl návrh na rozpuštění a současně pozastavil její činnost.¹¹⁷

Podle druhého návrhu již bylo tvrzeno, že strana „začala vyvíjet systém aktivit, které byly organizovány a prováděny výhradně za účelem ohrožování mravnosti a veřejného pořádku, práv a svobod občanů.“¹¹⁸ K návrhu byla přiložena řada důkazů, z nichž některé měly fatální dopad na konečné meritorní rozhodnutí.

8.5. Rozsudek Dělnická strana II

Dne 17. 2. 2010 rozhodl Nejvyšší správní soud ve svém rozsudku ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009, že se politická strana Dělnická strana rozpouští.

Odůvodnění rozhodnutí bylo proti rozhodnutí o rozpuštění obdobné strany na Slovensku¹¹⁹ enormně dlouhé a precizní. NSS v rozhodnutí potvrdil svou pravomoc o věci rozhodnout a následně vytyčil důvody svého rozhodnutí rozřazené do pěti kapitol, které byly dále členěny. Jako v předchozím rozsudku NSS týkající se Dělnické strany, i zde je rozhodnutí napsáno jako „manuál“.

Rozpor se zákonem spatřoval NSS například v tzv. Ochranných sborech, které byly obdobou ozbrojených složek státu. Podmínkou vstupu do ochranného sboru byl čistý trestní rejstřík, což většina členů nespĺňovala. Podle soudu též členové podporovali romskou segregaci.

Další velmi výraznou věcí v odůvodnění byla symbolika Dělnické strany, která byla velmi nápadně podobná se symbolikou NSDAP, DAF¹²⁰, FAP¹²¹ a Třetí říše.¹²² Soud také zopakoval své argumenty z předchozího rozsudku týkajícího se Dělnické strany, tentokrát už ovšem mohl konstatovat, že vláda unesla břemeno tvrzení a důkazní.

¹¹⁷ FILIP, Jan. Návrh na rozpuštění Dělnické strany před Nejvyšším správním soudem, *Jurisprudence*. 2009, č. 7, s. 14.

¹¹⁸ Vláda ČR. Návrh na rozpuštění Dělnické strany. 17. 9. 2009 [online][cit. 12. dubna 2021]. Dostupný na: <http://www.nssoud.cz/Zverejneny-navrh-vlady-na-rozpusteni-Delnicke-strany/art/404?tre_id=205>. bod 5 úvodní části.

¹¹⁹ Viz kapitola 9.2.

¹²⁰ DAF byla organizace, jež sdružovala pracovníky, dělníky v rámci NSDAP, která nahradila různé nezávislé odbory v Německu během nástupu Adolfa Hitlera k moci.

¹²¹ FAP byla německá krajně pravicová strana založená roku 1979 a rozpuštěna rozhodnutím Spolkového ústavního soudu v roce 1995

¹²² Viz. Příloha č. 6.

9. ZAHRANIČNÍ PŘÍKLADY

9.1. Turecko

V zahraničí existuje mnoho příkladů, kdy byla rozpuštěna politická strana. Velké množství příkladů nalezneme v Turecku, kdy mohu jmenovat například Sjedenocenou komunistickou stranu (TBPK),¹²³ Socialistickou stranu,¹²⁴ stranu Svobody a demokracie (OZTEP),¹²⁵ Stranu demokracie a změny (DDP)¹²⁶ a Stranu prosperity.¹²⁷

Všechny výše zmíněné příklady z Turecka mají stran institucí zvláštnost oproti České republice, a sice že v Turecku rozpouští politickou stranu Ústavní soud. Z pohledu středoevropské liberální demokracie se stran procesu nejedná o nic výjimečného, z hlediska obsahu ale dochází ke střetu dvou právních světů a kultur.

V souladu s principy právního státu a liberální demokracie je naopak rozhodnutí ve věci Strana Prosperity (Refah Partisi), Erbakan, Kazan, Tekdal proti Turecku, která byla zrušena tureckým ústavním soudem. Tato strana měla 157 křesel v parlamentu¹²⁸ Turecka a důvodem byla snaha o diskriminační rozdělení obyvatelstva na základě víry, zavádění systému práva šaría a též uzákonění džihádu. Evropský soud pro lidská práva rozhodnutí tureckého ústavního soudu potvrdil.¹²⁹

9.2. Slovensko

Slovensko, stejně jako Česká republika, vznikla rozpadem společného státu, Československa. Proto i právní úprava obou států je dosud velmi podobná či totožná. To byl mimo jiné i případ zákona č. 424/1991 Zb., tedy stejného zákona jako v ČR, jež byl na Slovensku nahrazen ke dni 1. 6. 2005. Nahradil jej zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach. Ten říká mimo jiné to, že politická strana na Slovensku je právnickou osobou a vzniká zápisem do registru politických stran a hnutí, vedeného Ministerstvem vnitra SR.

¹²³ Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 30. ledna 1998, stížnost č. 19392/92.

¹²⁴ Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 25. května 1998, stížnost č. 21237/93.

¹²⁵ Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 8. prosince 1999, stížnost č. 23885/94.

¹²⁶ Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 26. dubna 2005, stížnosti č. 39210/98 a 39974/98.

¹²⁷ Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne z 31. července 2001, stížnosti č. 41340/98, 41342/98, 41343/98, 41344/98.

¹²⁸ KOSAR, D.: Judikatura ESLP v oblasti rozpouštění politických stran. *Jurisprudence*, Praha. 2009, vol. XVIII, no. 7, s. 38.

¹²⁹ Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne z 31. července 2001, stížnosti č. 41340/98, 41342/98, 41343/98, 41344/98

Reforma slovenské justice k 1. 1. 2021 byla založena na změně zákona č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, která nově předvídá existenci Nejvyššího správního soudu SR. Ten by měl dle ustanovení čl. 142 odst. 2 písm. b) nového znění Ústavy rozhodovat o pozastavení či rozpuštění politické strany či politického hnutí. Jedná se o posun, který je svou povahou velmi podobný kompetenci Nejvyššího správního soudu ČR. S ohledem na existenci čl. 154g odst. 4 a 5 Ústavy ale rozhoduje o rozpuštění politické strany Nejvyšší soud SR.

Samotný proces rozpuštění politické strany se ale s ohledem na stálou absenci Nejvyššího správního soudu SR liší ve věcech procesních, ve věcech aktivní legitimity a roli nejvyššího státního zástupce, respektive generálního prokurátora. Ten je aktivně legitimován k podání návrhu na rozpuštění politické strany dle § 17 odst. 1 zákona č. 85/2005 Z. z. Strana ale musí jednat v rozporu s § 2 odst. 1 zmíněného zákona.¹³⁰

9.2.1. Slovenská pospolitost-Národní strana

Mezi nejznámější rozhodnutí o rozpuštění politického subjektu na Slovensku patří rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 1. 3. 2006, č. sp. 203–2004/13467 o rozpuštění strany Slovenská pospolitost-Národní strana. Ta byla svou činností přirovnávána k české Dělnické straně.

Již při registraci strany mělo ministerstvo výhrady k názvům jednotlivých pozic ve straně, jelikož předseda byl nazvaný jako „vůdce“ a místopředseda jako „pobočník“.¹³¹ Stranu po odstranění vytýkaných vad ministerstvo přesto registrovalo dne 18. 1. 2005. Návrh na rozpuštění strany vypracoval generální prokurátor ještě tentýž rok a 1. 3. 2006 měla být strana na základě výše zmíněném rozhodnutí soudu rozpuštěna.

Nejvyšší soud se návrhem zabýval ve dvou rovinách. První z nich byla navrhovaná změna Slovenské republiky na „Slovenský stavovský štát“. Tuto změnu měla strana zakotvenou v programu, ale též ve svých stanovách, které již prošly procesem registrace ministerstva vnitra. Přezkoumáním ze strany moci soudní a následné shledání rozporu se zákonem tak z mého pohledu zakládá pochybení slovenského ministerstva vnitra. Stavovský stát spočíval v rozdělení státu na 10 stavů, 9 dle profesí, 1 stav by byl vyčleněný pro národnostní menšiny. Na základě registrace v konkrétním stavu by bylo následně možné vykonávat volební právo. Diskriminační a v demokratické společnosti nemyslitelné je z mého pohledu to, že dle systému

¹³⁰ „Strana, európska strana a európska nadácia nesmú svojimi stanovami, svojím programom alebo činnosťou porušovať Ústavu Slovenskej republiky, ústavné zákony, zákony a medzinárodné zmluvy“.

¹³¹ KUPKA, Petr. LARYŠ, Martin. SMOLÍK, Josef. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. s. 52.

těchto stavů měly národnostní menšiny mít možnost zastoupení v parlamentu jen tehdy, když by bylo zajištěné zastoupení slovenské menšiny ve voleném orgánu mateřské země dané menšiny. Strana zde tedy uplatňovala systém reciprocit.

Nejvyšší soud konstatoval, že taková úprava by byla v rozporu s všeobecným volebním právem. Dále konstatoval, že na základě rozdílnosti počtu členů jednotlivých stavů by docházelo i k porušování principu rovnosti hlasů. Z toho soud vyvodil, že navrhovaná právní úprava má za cíl takové uspořádání společnosti, které se blíže neshoduje s parlamentní demokracií.¹³²

Problematická otázka, která byla řešena, se týkala systému postaveného na národnostním principu. Ten v zásadě říkal, že se v první řadě musí stát postarat o příslušníky slovenského národa, sekundárně o všechny ostatní. Stát byl v této věci pověřený úlohou tohoto typu, přičemž by se musel starat ve všech oblastech života. Soud v této věci konstatoval, že by navrhovaná úprava vedla k znevýhodňování a diskriminaci národnostních menšin, což je proti znění Ústavy SR.

Z mého pohledu zajímavou otázkou byla přičitatelnost trestných činů jednotlivých představitelů strany, vůči nimž bylo vedeno trestní stíhání, přímo straně. Dle mého názoru by jednoznačně musela existovat příčinná souvislost mezi jednáním či chováním strany prostřednictvím jejích orgánů a spácháním trestného činu. S ohledem na neuzavřené trestní řízení se ale soud odmítl v této souvislosti vyjádřit. V rozhodnutí o rozpuštění se tak soud opřel především o čl. 13, 30 a 33 Ústavy SR ve znění k 1. 3. 2006 a rozhodl o rozpuštění strany. Podobnou otázku přičitatelnosti řešil i Nejvyšší správní soud ČR v souvislosti s rozpuštěním Dělnické strany.

Myslím si, že návrh na rozpuštění strany měl být mnohem lépe zpracovaný proto, aby se soud mohl vyjadřovat i k paralelám s minulostí, což neučinil.¹³³ Celkový rozsah judikátu i návrhu je nesrovnatelný s rozsahem podobné kauzy v ČR, tedy s rozpuštěním Dělnické strany. Rozsudek NSS ČR má 122 stran, zatímco rozsudek o rozpuštění Slovenské pospoliti-Národní strany je pouze na devítistránkový. V rozsudku absentuje vyjádření na velmi nápadnou paralelu s Hlinkovou gardou, s níž byly podobné nejen stejnojmenné, ale též znaky. Strana usilovala o rehabilitaci Jozefa Tisa, jež byl klerofašistický vůdce Slovenského štátu, což v rozsudku také nijak nebylo reflektováno.

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 1. 3. 2006, č. sp. 203 - 2004/13467.

¹³³ Generální prokurátor SR. *Návrh Generálneho prokurátora SR na zrušenie politickej strany Slovenská pospolitosť*. 15. 11. 2005 [online][cit. 13. dubna 2021] Dostupný online na: <http://obcania.szm.com/sp/sp1.html>.

ZÁVĚR

Jak ukázaly výše popsané řádky, právní úprava politických stran je v České republice dosti důležitá, stejně jako v ostatních demokratických právních státech. Politické strany tvoří jeden z pilířů demokratické společnosti, jelikož bez nich by nemohla probíhat svobodná politická soutěž. Pak už by se asi těžko o demokracii dalo hovořit.

Historické vnímání politických stran bylo z dnešního pohledu velmi restriktivní, dlouho neexistovala žádná právní úprava, politické strany a její členové byli perzekuováni za projevy spojené s jejich postoji. Bylo by asi jednoduché bez bližší analýzy říct „ale taková byla doba“. Samozřejmě, srovnání společnosti dnešní a rakousko – uherské není ideální, přesto se domnívám, že právě velké restrikce vedly k tomu, že z dnešního pohledu mají politické strany tak silnou ochranu svého postavení. Československo jako stát právní a demokratický také z pohledu společenské nálady a národnostního složení neměl na různých ustláno, což vedlo k větším restrikcím politických stran, které mohly ohrozit republiku. I zde se velmi dobře ukazuje, jak velkou moc v sobě politické strany skrývají.

Z hlediska vzniku politických stran a hnutí a aktuální právní úpravy musím zopakovat svá předchozí slova a říci, že právní úprava je velmi přívětivá a vznik politické strany je velmi jednoduchý. Neodpustím si ale poznámku, že pochybení, které se udály mohly vést a z mého pohledu i vedly k zásahu do ústavně zaručeného práva sdružovacího (viz. Linkov proti ČR).

Právní úprava vzniku politických stran má z mého pohledu jednu zásadní vadu, a sice zmatečnost v oblasti opravných prostředků ve věci registrace, respektive jejího odmítnutí v jakékoliv fázi. Občanovi je sice přiznáno více možností, jak se bránit, přesto mu alespoň jedna z možností může zůstat skryta. De lege ferenda bych si dovolil navrhnout řešení, které by dle mého názoru zcela vyřešilo zmíněný problém. Ve správním soudnictví se často velmi explicitně utváří jednotlivá ustanovení, proto by mělo být i zde zcela jasně napsáno „*V případě nesouhlasu s vymezenými připomínkami Ministerstva vnitra je možné se proti nim bránit podáním návrhu k Městskému soudu v Praze ve lhůtě 15 dnů od doručení.*“ V případě návrhu k Nejvyššímu správnímu soudu bych zmíněnou právní úpravu nechal beze změny, případně bych více rozvedl znění, ale jen za předpokladu existence výše zmíněného návrhu.

Pozitivním zjištěním jistě je, že důvodem rozpuštění politických stran či pozastavení jejich činnosti jsou zejména hospodářské důvody, které se navíc týkají pouze stran, které existují formálně, nikoliv ovšem už materiálně. Budiž toto zjištění důkazem, že veřejný prostor neusiluje o nabourávání základů České republiky v té nejextremističtější podobě.

Osobně se domnívám, že vložení aktivní legitimace k podání návrhu na rozpuštění či pozastavení činnosti politické strany do rukou vlády a prezidenta republiky není dobrým krokem, byť zde existuje množství pojistek. I pojistka v podobě aktivní legitimace prezidenta republiky může být snadno obejitá, a to tak, že prezident bude ze stejné strany, jako vládní činitelé. Z mého pohledu je lepší systém na Slovensku, kde aktivní legitimací disponuje generální prokurátor (obdoba nejvyššího státního zástupce v ČR). Domnívám se, že v rukou zástupce odlišného od zástupce politických stran dojde s mnohem nižší pravděpodobností k jeho zneužití.

Institut rozpuštění politické strany chrání demokracii a právní stát, ale ukazuje také bezzubost práva v některých věcech. Dělnická strana de iure přestala existovat, de facto ale existuje i nadále díky personálnímu složení téměř totožnému s rozpuštěnou stranou. Její členové pouze přešli do DSSS, tedy do Dělnické strany sociální spravedlnosti, jež není svým programem tak radikální, přesto je patrná návaznost. Dobrým příkladem je příloha č. 6, konkrétně obrázky 5 a 6, jež jsou oficiálním materiálem zveřejněným Dělnickou mládeží, úzce spolupracujícím subjektem s DSSS.

Otázka proporcionality zásahu do práv a svobod politických stran byla z mého pohledu velmi dobře zodpovězena zejména v rozsudku Dělnická strana II, ale nejen v něm. Strana je v ČR pánem svého osudu, ale stranu tvoří zejména její členové. Straně jsou zcela po právu přičitatelné činy jejich vrcholných představitelů a podle mého názoru v ČR proporcionalita zásahu je velmi dobře upravena institutem pozastavení činnosti. Pokud by tento „mezistupeň“ neexistoval, bylo by mnohem obtížnější rozlišovat, kde je hranice pro rozpuštění. Proto se domnívám, že právní úprava v ČR je v tomto ohledu správně pojatá.

Na závěr si dovoluji vyslovit apel, k němuž mě inspirovaly následující řádky. *„Pro stát s demokraticko-republikánskou formou vládní, jako konečně pro každý stát, je kategorickým příkazem, že politické strany a politická hnutí budou jak svým programem, tak svou účinností uznávat a chránit všechny předpoklady existence státu: jeho samostatnost, ústavní jednotnost, celistvost, jeho bezpečnost a že budou chránit ústavou zaručenou demokraticko-republikánskou formu. Jinými slovy, politické strany musí vyvíjet svou činnost v rámci ústavy a platných zákonů a pokud chtějí pracovat pro určité jejich změny, mohou tak činit jen za šetření prostředků ústavou a platnými zákony určených. (...) Jest jasné, že všichni státotvorní, politicky zodpovědní činitelé jsou postaveni před nutnost, aby v obraně nejdražších statků republiky a občanstva učinili opatření, jimiž by se podobné státu nepřátelské činnosti učinila přítrž a jimiž by byl podán nejen občanstvu republiky, ale i ostatním státům pevný důkaz, že*

dovedeme vládu věcí našich, která se nám dle proroctví Komenského vrátila, udržeti ve svých rukou, že dovedeme řídití svůj osud rozumně, prozíravě a pevně. ¹³⁴

Dbejme na ochranu demokratického zřízení a ústavnosti a nenechme nikoho vzít nám to, co je nám nejdražší – Českou republiku.

¹³⁴ KLIMENT J., DUSIL, V. *Spolky, shromáždění a politické strany podle práva československého*. Praha 1936, s. 162-163.

SEZNAM PŘÍLOH

příloha č. 1¹³⁵

MINISTERSTVO VNITRA

odbor voleb, oddělení právního a metodického řízení voleb

náměstí Hrdinů 1634/3, 140 21 Praha 4

NÁVRH NA REGISTRACI POLITICKÉ STRANY/ POLITICKÉHO HNUTÍ*

Podle § 6 odst. 2 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném znění, *přípravný výbor* ve složení:

zmocněnec

jméno	příjmení	datum narození	bydliště	podpis

členové

--	--	--	--	--

podává návrh na registraci politické strany/politického hnutí* s *názvem a zkratkou*:

se sídlem:

V

dne

Přílohy:

- ▶ 2x stanovы
- ▶ petice

¹³⁵ Přílohy č. 1-5. Ministerstvo vnitra. *Formuláře k založení politické strany či hnutí* [online][cit. 16. dubna 2021]. Dostupné na: <<https://www.mvcr.cz/clanek/obcanske-aktivity-118893.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>>

* Nehodící se škrtněte

Příloha č. 2

PETICE*

Podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném znění,

níže podepsaní občané souhlasí, aby vznikla politická strana/politické hnutí** s názvem:

jméno	příjmení	datum nar.	bydliště	podpis

* Záhlaví petice musí být uvedeno na všech petičních arších

** Nehodící se škrtněte

MINISTERSTVO VNITRA
odbor voleb, oddělení právního a metodického řízení voleb
náměstí Hrdinů 1634/3, 140 21 Praha 4

NÁVRH NA VÝMAZ POLITICKÉ STRANY/POLITICKÉHO HNUTÍ*
ZE SEZNAMU POLITICKÝCH STRAN A POLITICKÝCH HNUTÍ
(zrušených bez likvidace, přeměnou na spolek)

Podle § 12 odst. 2 ve spojení s § 13 odst. 1 písm. a) zákona č. 424/1991 Sb.,
o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném znění,

podávám <i>návrh na výmaz</i> politické strany/politického hnutí* s názvem:

IČO :	sídlo:
-------	--------

Na základě rozhodnutí**

konané/ho dne	došlo ke <i>zrušení</i> politické strany/politického hnutí* <i>přeměnou na spolek</i>
---------------	---

s názvem

V

dne

Podpis statutárního orgánu

Příloha:

► usnesení

* Nehodící se škrtněte

**Uved'te název příslušného orgánu dle stanov

MINISTERSTVO VNITRA
odbor voleb, oddělení právního a metodického řízení voleb
náměstí Hrdinů 1634/3, 140 21 Praha 4

NÁVRH NA VÝMAZ POLITICKÉ STRANY/POLITICKÉHO Hnutí*
ZE SEZNAMU POLITICKÝCH STRAN A POLITICKÝCH Hnutí
(zrušených s likvidací)

Podle § 12 odst. 2 zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném znění,

podávám návrh na výmaz politické strany/politického hnutí* s názvem:

IČO:

sídlo:

Likvidace byla skončena dne:

V

dne

Podpis likvidátora/ky

Příloha:

► Souhlas s výmazem daňového subjektu vydaný příslušným finančním úřadem, byla-li strana/hnutí registrovány u správce daně

* Nehodící se škrtněte

MINISTERSTVO VNITRA
odbor voleb, oddělení právního a metodického řízení voleb
náměstí Hrdinů 1634/3, 140 21 Praha 4

NÁVRH NA VÝMAZ POLITICKÉ STRANY/POLITICKÉHO Hnutí*
ZE SEZNAMU POLITICKÝCH STRAN A POLITICKÝCH Hnutí
*(bez likvidace, sloučením s jinou politickou stranou nebo
politickým hnutím)*

Podle § 12 odst. 2 ve spojení s § 13 odst. 1 písm. a) zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, v platném znění,

podávám *návrh na výmaz* politické strany/politického hnutí* s názvem:

IČO:

sídlo:

Na základě rozhodnutí**

konané/ho dne

došlo ke *zrušení* politické strany/politického hnutí* *sloučením* s

IČO:

sídlo:

V

dne

Podpis statutárního orgánu

Příloha:

▶ usnesení

* Nehodící se škrtněte

**Uveďte název příslušného orgánu dle stanov

Obrázek č. 1: plakát dělnické strany a plakát NSDAP

Obrázek č. 2: srovnání log DAF, FAP a Dělnické strany

¹³⁶Obrázky č. 1-4: Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17.2.2010, č.j. Pst 1/2009 – 348

Obrázek č. 3 a 4:

Symbyly Ochranných sborů Dělnické strany a vyznamenání NSDAP (Coburger Ehrenzeichen)

Obrázek č. 5: propagační plakát Dělnické mládeže¹³⁷

¹³⁷ Facebooková stránka Dělnické mládeže Kutná Hora, [online][cit. 16. dubna 2021], dostupné online na: <https://www.facebook.com/D%C4%9Blnick%C3%A1-ml%C3%A1de%C5%BE-Kutn%C3%A1-Hora-108400041335562/photos/a.108412841334282/108412828000950>

Obrázek č. 6: propagační plakát Dělnické mládeže a propagandistický plakát Třetí říše¹³⁸

¹³⁸ Levá polovina zveřejněna na Facebookové stránce Dělnické mládeže[online][cit. 16. dubna 2021]. Druhá polovina dostupná online na <<https://www.ushmm.org/propaganda/archive/poster-german-student/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Bibliografie

Monografie

- 1) BACKES, Uwe. *Politischer Extremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. 3. völlig überarb. Aufl. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 1993. 543 s.
- 2) DUSIL, Václav., KLIMENT, Josef. *Spolky, shromáždění a politické strany*. Praha, V. Linhart, 1936, 499 s.
- 3) HÁCHA, Emil. *Pocta k šedesátým narozeninám Dr. Jiřího Hoetzla*. Bratislava, Práv. fak. Univ. Komenského 1934, 307 s.
- 4) KUPKA, Petr. LARYŠ, Martin. SMOLÍK, Josef. *Krajní pravice ve vybraných zemích střední a východní Evropy: Slovensko, Polsko, Ukrajina, Bělorusko, Rusko*. Brno. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. 268 s.
- 5) MAREŠ, Miroslav. *Pravicový extremismus a radikalismus v ČR*. Brno. Barrister & Principal, 2003. 656 s.
- 6) NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 275 s.
- 7) SVOBODA, Ivo, VIČAR, Radim. *Kapitoly ze správního práva*. Ostrava. Key Publishing, 2007. 232 s.
- 8) WEYR, František. *Čsl. právo ústavní*. Praha, Melantrich 1937, 339 s.

Komentáře

- 1) BLAŽEK, Tomáš, JIRÁSEK, Jan, MOLEK, Pavel, POSPÍŠIL, Petr, SOCHOROVÁ, Vendula, ŠEBEK, Petr. *Soudní řád správní*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016.
- 2) FOREJT, Petr., Habarta, P., Trešlová, L. *Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim*. Praha. Linde. 2012. 408 s.
- 3) JELÍNKOVÁ, Jitka. *Zákon o svobodném přístupu k informacím*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Praktický komentář. 284 s.
- 4) KMEC, Jiří. KOSAŘ, David. KRATOCHVÍL, Jiří a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. Praha: C. H. Beck, 2012, 1696 s.
- 5) KÜHN, Zdeněk. *Soudní řád správní: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 1104 s.

- 6) KYSELA, Jan. Zákon o sdružování v politických stranách a politických hnutích: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017. 212 s.
- 7) RYCHETSKÝ, Pavel. Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1224 s.
- 8) SLÁDEČEK, Vladimír, MIKULE, Vladimír, SUCHÁNEK, Radovan, SYLLOVÁ, Jindřiška. Ústava České republiky. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016. 1320 s.
- 9) ŠÁMAL, Pavel, DĚDIČ, Jan, GŘIVNA, Tomáš, PÚRY, František, ŘÍHA, Jiří. Trestní odpovědnost právnických osob. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, 992 s.
- 10) ŠVESTKA, J. a kol. Občanský zákoník. Svazek I. Praha. Wolters Kluwer ČR, 2014. 1700 s.

Odborné články

- 1) FILIP, Jan. Návrh na rozpuštění Dělnické strany před Nejvyšším správním soudem, *Jurisprudence*. 2009, č. 7, s. 14.
- 2) KOSAŘ, D.: Judikatura ESLP v oblasti rozpouštění politických stran. *Jurisprudence*, Praha. 2009, vol. XVIII, no. 7, s. 38.
- 3) MCGOWAN, Lee. Radikální pravice v Německu od roku 1870 po současnost. Praha. *Prostor*, 2004. s. 19
- 4) MOLEK, Pavel, FOUKALOVÁ, Kristýna. Dělnická strana – rozpouštění politické strany ve třech dějstvích. *Soudce*. 2010, č. 10, s 21
- 5) NICKERSON, R. S. Confirmation Bias: A Ubiquitous Phenomenon in Many Guises. *Review of General Psychology*, 1998, 2(2), s. 175–220
- 6) ROZTOČIL, Aleš. Legislativa a judikatura k rozpouštění politických stran v první republice. *Jurisprudence*, 2009, č. 7, s. 21.
- 7) SYLLA, Miroslav. Jeden případ odmítnutí registrace politické strany aneb požadavek právní diskontinuity s totalitními režimy ohrožuje státnost České republiky. *Soudní rozhledy*, 2003, č. 4, s. 139 – 142

Internetové zdroje

1. SEDLÁČKOVÁ, Veronika, KAŠPAR, Mirko. Rath naznačil, že část úplatků šla na kampaň ČSSD. Strana to odmítá [online]. *iRozhlas*, 5. června 2012 [cit. 10. dubna

2021]. Dostupné na <https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/rath-naznacil-ze-cast-uplatku-sla-na-kampan-cssd-strana-to-odmita_201206051933_mkaspar>.

2. STRNADOVÁ, Tereza. Kam mizely peníze z účtu Úsvitu? V minulosti měl podle smlouvy 46 milionů dostat Okamura [online][cit. 16. 4. 2021] Dostupné na: <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2388721-kam-mizely-penize-z-uctu-usvitu-46-milionu-mel-podle-smlouvy-dostat-okamura>>.

Právní předpisy

- 1) ústavní zákon č. 330/1938 Sb.
- 1) ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- 2) zákon č. 134/1867 ř. z., o právu spolčovacím
- 3) zákon č. 141/1867 ř. z.
- 4) zákona č. 121/1920 Sb., kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky
- 5) zákon č. 201/1933 Sb., o zastavování činnosti a o rozpouštění politických stran
- 6) zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních.
- 7) zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- 8) zákon č. 128/1968 Sb., o Národní frontě
- 9) zákon č. 15/1990 Sb., o politických stranách
- 10) zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů.
- 11) zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích
- 12) zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
- 13) zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví
- 14) zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky
- 15) zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu
- 16) zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky
- 17) zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách
- 18) zákon č. 106/1999 Sb., o volném přístupu k informacím
- 19) zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
- 20) zákon č. 91/2009 Sb., o auditorech
- 21) zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- 22) zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- 23) zákon č. 246/2017 Sb., o evropských politických stranách a evropských politických nadacích

24) nařízení č. 355/1938 Sb., o politických stranách

Zahraníční právní předpisy

- 1) zákon č. 424/1991 Zb.
- 2) zákon č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky
- 3) zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach

Judikatura

Nejvyšší správní soud ČR

- 1) nález Nejvyššího správního soudu ČSR ze dne 26. 10. 1935 (Boh. admin. 12 094/1935)
- 2) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 4. 2005, sp. zn. Pst 2/2003 - 69
- 3) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 12. 2007, sp. zn. Pst 42/2007-25
- 4) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 3. 2009, sp. zn. Pst 1/2008
- 5) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. Pst 22/2008 – 41
- 6) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2010, sp. zn. Pst 1/2009
- 7) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2017, čj. Pst 13/2017-20
- 8) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 8. 2017, sp. zn. 6 As 43/2017–46.
- 9) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 1. 2018, č. j. 6 As 84/2017-27
- 10) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 6. 2019, sp. zn. Pst 9/2019–30
- 11) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 6. 2019, sp. zn. Pst 3/2019 - 32
- 12) Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 2. 11. 2020, sp. zn. Pst 19/2019–17
- 13) Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 4. 2007 Sp. zn. Pst 12/2007–20
- 14) Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2008, sp. zn. Pst 17/2007-31
- 15) Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2021, sp. zn. Pst 1/2020 – 18

Nejvyšší soud ČR a Nejvyšší soud SR

- 1) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 4. 2002, sp. zn. 11 Zp 36/2001
- 2) Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 4. 2010, sp. zn. Cdo 3373/2009
- 3) Rozsudek Nejvyššího soudu SR ze dne 1. 3. 2006, č. sp. 203 - 2004/13467

Městský soud v Praze

- 1) Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 5. 2005, č. j. 9 Ca 100/2004-64

Ústavní soud ČR

- 1) Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1969/10-1
- 2) Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 275/96
- 3) Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 277/96
- 4) Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 30/98
- 5) Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 438/98
- 6) Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 668/04
- 7) Nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 11/17
- 8) Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 53/99
- 9) Usnesení Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/10

Evropský soud pro lidská práva

- 1) Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 30. ledna 1998, stížnost č. 19392/92
- 2) Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 25. května 1998, stížnost č. 21237/93
- 3) Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 8. prosince 1999, stížnost č. 23885/94.
- 4) Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne z 31. července 2001, stížnosti č. 41340/98, 41342/98, 41343/98, 41344/98
- 5) Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 26. dubna 2005, stížnosti č. 39210/98 a 39974/98
- 6) Evropský soud pro lidská práva. rozhodnutí ze dne 7. 12. 2006, sp. zn. 10504/03